

RIO+20

**Konferencija Ujedinjenih naroda
o održivom razvoju**

Izvornik: na engleskom jeziku

**Rio de Janeiro, Brazil
20.-22. lipnja 2012.**

Točka 10. Programa rada
Ishod Konferencije

Budućnost kakvu želimo

I. Zajednička vizija

1. Mi, čelnici država i vlada, i visoki predstavnici, sastavši se u Rio de Janeiru, u Brazilu, od 20. do 22. lipnja 2012. godine, uz punopravno sudjelovanje civilnog društva, obnavljamo svoju predanost održivom razvoju te osiguranju promicanja gospodarski, društveno i okolišno održive budućnosti za naš planet, te za sadašnje i buduće generacije.
2. Iskorjenjivanje siromaštva je najveći globalni izazov za današnji svijet i neophodan uvjet održivog razvoja. U tom smislu predani oslobođenju čovječanstva od siromaštva i gladi kao pitanju koje zahtijeva žurno djelovanje.
3. Stoga, uviđamo potrebu daljnjeg usmjeravanja održivog razvoja na svim razinama, integriranjem gospodarskih, društvenih i okolišnih aspekata i prepoznavanjem njihove međusobne povezanosti kako bi se postigao održivi razvoj u svim njegovim dimenzijama.
4. Svjesni smo da su iskorjenjivanje siromaštva, promjena neodrživih i promicanje održivih obrazaca potrošnje i proizvodnje, te zaštita i upravljanje prirodnim resursima kao osnovom gospodarskog i društvenog razvoja, krovni ciljevi i ključni uvjeti održivog razvoja. Isto tako, ponovo potvrđujemo potrebu postizanja održivog razvoja putem promicanja ravnomjernog, sveobuhvatnog i pravednog gospodarskog rasta, stvarajući veće mogućnosti za sve, smanjujući nejednakosti, podižući osnovne standarde življenja, njegujući pravedan društveni razvoj i inkluziju, te promičući cjelovito i održivo upravljanje prirodnim resursima i ekosustavima koje, između ostalog, podržava gospodarski, društveni i ljudski razvoj olakšavajući, u isto vrijeme, očuvanje ekosustava,

* Uslijed tehničkih razloga, ponovo objavljeno 22. lipnja 2012.

regeneraciju i obnovu, te otpornost pri suočavanju s novonastajućim izazovima.

5. Potvrđujemo svoju predanost ulaganju svih napora da se ubrza postizanje međunarodno dogovorenih ciljeva razvoja, uključujući i Milenijske ciljeve razvoja do 2015. godine.

6. Svjesni smo da su ljudi u središtu održivog razvoja i u tom smislu težimo svijetu koji je pravedan, nepristran te inkluzivan, a mi se obvezujemo na zajedničko djelovanje na promicanju ravnomjernog i inkluzivnog gospodarskog i društvenog razvoja i zaštite okoliša u korist svih.

7. Potvrđujemo da nas i dalje vode ciljevi i načela Povelje Ujedinjenih naroda, uz puno poštovanje međunarodnog prava i njegovih načela.

8. Nadalje, za razvoj naglašavamo važnost slobode, mira i sigurnosti, važnost poštovanja svih ljudskih prava, uključujući pravo na razvoj i pravo na odgovarajući standard življenja te pravo na hranu, važnost vladavine prava, ravnopravnosti spolova, osnaživanja žena i cjelokupne predanosti pravednim i demokratskim društvima.

9. Potvrđujemo važnost Opće deklaracije o ljudskim pravima, kao i drugih međunarodnih instrumenata koji se odnose na ljudska prava i međunarodno pravo. Naglašavamo dužnosti svih država, sukladno Povelji Ujedinjenih naroda, u smislu poštovanja, zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve, bez razlika bilo koje vrste s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, invalidnost ili drugi status.

10. Svjesni smo da su demokracija, dobro upravljanje i vladavina prava, na nacionalnoj i međunarodnoj razini, kao i poticajna okolina, neophodni za održivi razvoj, uključujući i ravnomjerni i inkluzivni gospodarski rast, društveni razvoj, zaštitu okoliša i iskorjenjivanja siromaštva i gladi. Potvrđujemo da su za postizanje ciljeva našeg održivog razvoja potrebne učinkovite, transparentne, odgovorne i demokratske institucije na svim razinama.

11. Potvrđujemo našu opredijeljenost za jačanje međunarodne suradnje na rješavanju stalnih izazova vezanih uz održivi razvoj za sve, osobito u zemljama u razvoju. U tom smislu, potvrđujemo potrebu postizanja gospodarske stabilnosti, ravnomjernog gospodarskog rasta, poticanja socijalnog kapitala i zaštite okoliša, usporedo s povećanjem ravnopravnosti spolova, osnaživanjem žena i jednakih mogućnosti za sve, kao i zaštitom, opstojnošću i razvojem djece do njihovog punog potencijala, uz ostalo i kroz obrazovanje.

12. Riješili smo žurno djelovati radi postizanja održivog razvoja. U tom smislu, dakle, obnavljamo svoju predanost procjenjujući dosadašnji napredak i preostale raskorake u provedbi zaključaka sastanaka na vrhu o održivom razvoju, te rješavajući novonastajuće izazove. Izražavamo odlučnost bavljenja temama Konferencije Ujedinjenih naroda o održivom razvoju, odnosno, temom zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, te institucionalnog okvira za održivi razvoj.

13. Svjesni smo da su mogućnosti da ljudi utječu na svoje živote i budućnost, sudjeluju u donošenju odluka i izraze svoje interes, temeljne za održivi razvoj. Naglašavamo da održivi razvoj zahtijeva konkretno i žurno djelovanje. To se može postići samo širokim savezom naroda, vlada, civilnog društva i privatnog sektora, koji zajednički djeluju kako bi se osigurala budućnost kakvu želimo za sadašnje i buduće generacije.

II. Obnova političkog opredjeljenja

A. Potvrda načela iz Rija i prethodnih akcijskih planova

14. Pozivamo se na Stockholmsku deklaraciju Konferencije Ujedinjenih naroda o čovjekovu okolišu, usvojenu u Stockolmu, 16. lipnja 1972. godine.

15. Potvrđujemo sva načela Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju, uključujući, između ostalog, načelo zajedničke, ali različite odgovornosti, kao što navodi načelo broj 7. Deklaracije iz Rija.

16. Potvrđujemo opredijeljenost da u potpunosti primijenimo Deklaraciju iz Rija o okolišu i razvoju, Agendu 21, Program daljnje provedbe Agende 21, Plan provedbe Svjetskog sastanka na vrhu o održivom razvoju (Provedbeni plan iz Johannesburga) i Deklaraciju iz Johannesburga o održivom razvoju sa Svjetskog sastanka na vrhu o održivom razvoju, Program djelovanja za održivi razvoj malih otočnih zemalja u razvoju (Program djelovanja iz Barbadosa) te Strategiju iz Marucijusa za daljnju provedbu Programa djelovanja za održivi razvoj malih otočnih zemalja u razvoju. Nadalje, potvrđujemo svoju opredijeljenost za cjelovitu provedbu Programa djelovanja za najmanje razvijene zemlje u desetljeću 2011.-2020. (Program djelovanja iz Istanbula), Programa djelovanja iz Almatija: rješavanje potreba izlaza na more zemalja u razvoju unutar Novog globalnog okvira suradnje u tranzitnom prometu tranzitnih zemalja u razvoju bez izlaza na more, političke deklaracije o potrebama razvoja Afrike, te Novog partnerstva za razvoj Afrike. Podsjećamo se, isto tako, i svojih obveza proizašlih iz zaključaka svih velikih konferencija i sastanaka na vrhu Ujedinjenih naroda u područjima gospodarstva, socijalne politike i zaštite okoliša, uključujući Milenijsku deklaraciju Ujedinjenih naroda, Svjetski samit 2005., Međunarodnu konferenciju o financiranju za razvoj u Monterreyu, Deklaraciju o financiranju za razvoj iz Dohe, zaključni dokument plenarnog sastanka na vrhu Opće skupštine UN-a o milenijskim ciljevima razvoja, Program djelovanja Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju, ključne radnje za daljnju provedbu Programa djelovanja Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju, te Pekinšku deklaraciju i Akcijske platforme.

17. Svjesni smo važnosti triju konvencija iz Rija za unaprjeđenje održivog razvoja, i u tom smislu pozivamo sve stranke da, sukladno svojim načelima i propisima, u potpunosti provode svoje obveze prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime, Konvenciji o biološkoj raznolikosti i Konvenciji Ujedinjenih naroda o suzbijanju opustinjavanja u zemljama pogođenim jakim sušama i/ili opustinjavanjem, posebice u Africi, kao i da poduzmu učinkovite i konkretne radnje i mjere na svim razinama, te djeluju u smislu proširenja međunarodne suradnje.

18. Odlučni smo oživjeti političku volju i podići razinu predanosti međunarodne zajednice da pokrene program održivog razvoja prema naprijed, postizanjem međunarodno dogovorenih ciljeva razvoja, uključujući i Milenijske ciljeve razvoja. I dalje potvrđujemo našu predanost drugim važnim ciljevima u području gospodarstva, socijalne politike i zaštite okoliša, međunarodno usuglašenim od 1992. godine. U tom smislu, dakle, riješili smo poduzeti konkretne mjere za ubrzanje ispunjenja obveza povezanih s održivim razvojem.

B. Poboljšanje integracije, provedbe i usklađenosti: procjena dosadašnjeg napretka i preostalih raskoraka u provedbi zaključaka sastanaka na vrhu o održivom razvoju te rješavanje novonastajućih izazova

19. Svjesni smo da se tijekom 20 godina od Konferencije Ujedinjenih naroda o zaštiti

okoliša i razvoju 1992. godine vidio neujednačen napredak, koji se odnosi i na održivi razvoj te iskorjenjivanje siromaštva. Naglašavamo potrebu za napretkom u ispunjavanju prijašnjih obveza. Isto tako, svjesni smo potrebe ubrzanja napretka u prevladavanju razvojnog jaza između razvijenih i zemalja u razvoju, kao i potrebe stvaranja i iskorištavanja mogućnosti za postizanje održivog razvoja putem gospodarskog rasta i diversifikacije, društvenog razvoja i zaštite okoliša. U tu svrhu, ukazujemo na trajnu potrebu postojanja poticajne okoline na nacionalnim i međunarodnoj razini, kao i potrebu, sukladno zajedničkom dogovoru, trajne i ojačane međunarodne suradnje, posebice u područjima financija, dugovanja, trgovine i prijenosa tehnologije, te inovacija, poduzetništva, izgradnje kapaciteta, transparentnosti i odgovornosti. Svjesni smo različitosti sudionika uključenih u proces ostvarenja održivog razvoja. U tom smislu, potvrđujemo trajnu potrebu punopravnog i učinkovitog sudjelovanja svih zemalja, a posebice zemalja u razvoju, u donošenju odluka na globalnoj razini.

20. Svjesni smo da od 1992. godine postoje područja u kojim je zabilježen nedovoljan napredak ili, štoviše, prepreke u integraciji triju dimenzija održivog razvoja, otežanoj višestrukim financijskim, gospodarskim, energetske krizama koje prijete sposobnostima svih zemalja, a posebice zemalja u razvoju, da postignu održivi razvoj. U tom je smislu ključno da ne odustanemo od predanosti zaključcima Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju. Svjesni smo, također, da upravo učinak višestrukih kriza na današnji svijet predstavlja jedan od velikih izazova svim zemljama, a posebice zemljama u razvoju.

21. Duboko smo zabrinuti što jedan od pet ljudi na ovom planetu, ili preko 1 milijarda ljudi, još uvijek živi u neimaštini, i što je jedan od sedam ljudi - ili 14 posto ljudi pothranjeno, dok izazovi u javnom zdravstvu, uključujući pandemije i epidemije, ostaju sveprisutne prijetnje. U tom kontekstu, imamo u vidu tekuće rasprave u Općoj Skupštini o ljudskoj sigurnosti. Svjesni smo da uz predviđanje da će do 2050. godine broj stanovnika svijeta premašiti 9 milijarda, od čega će prema procjenama dvije trećine živjeti u gradovima, trebamo povećati naša nastojanja za postizanje održivog razvoja, a posebice za iskorjenjivanje siromaštva, gladi i bolesti koje se mogu spriječiti.

22. Prepoznali smo primjere napretka u održivom razvoju na regionalnim, nacionalnim, subnacionalnim i lokalnim razinama. Imamo u vidu da se nastojanja za postizanje održivog razvoja odražavaju u regionalnim, nacionalnim i subnacionalnim politikama i planovima, te da su od usvajanja Agende 21 vlade, putem zakonodavstva i institucija, učvrstile svoju opredijeljenost za održivi razvoj te pripremu i provedbu međunarodnih, regionalnih i subregionalnih sporazuma i obveza.

23. Potvrđujemo važnost potpore zemljama u razvoju u njihovim nastojanjima za iskorjenjivanje siromaštva i promicanje osnaživanja siromašnih i ljudi u posebno osjetljivim situacijama, uključujući i uklanjanje prepreka prilikama, povećanje kapaciteta produktivnosti, razvoj održive poljoprivrede i promicanje pune i produktivne zaposlenosti i pristojnog posla za sve, uz učinkovite socijalne politike, uključujući i osnovni socijalni standard, s ciljem postizanja međunarodno dogovorenih ciljeva razvoja, uključujući i Milenijske ciljeve razvoja.

24. Izražavamo duboku zabrinutost zbog trajne visoke razine nezaposlenosti i nedovoljne zaposlenosti, posebice među mladim ljudima, te ističemo potrebu postojanja strategija održivog razvoja radi proaktivnog rješavanja zapošljavanja mladih na svim razinama. U tom smislu, prepoznajemo potrebu za globalnom strategijom o mladima i zapošljavanju, nastalu na temeljima aktivnosti Međunarodne organizacije rada (ILO).

25. Prihvaćamo činjenicu da klimatske promjene predstavljaju sveobuhvatnu i

postojanu krizu te izražavamo našu zabrinutost da opseg i težina negativnih utjecaja klimatskih promjena utječu na sve zemlje i ugrožavaju sposobnost svih zemalja, a posebice zemlja u razvoju, za postizanje održivog razvoja i Milenijskih ciljeva razvoja te prijete održivosti i opstanku naroda. Stoga naglašavamo da borba protiv klimatskih promjena zahtijeva žurno i ambiciozno djelovanje, sukladno načelima i odredbama Okvirne konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime.

26. Države se ozbiljno pozivaju da se suzdrže od proglašavanja i primjene svake jednostrane gospodarske, financijske ili trgovinske mjere koja nije u skladu s međunarodnim pravom i Poveljom Ujedinjenih naroda te ometa cjelovito ostvarenje gospodarskog i društvenog razvoja, osobito u zemljama u razvoju.

27. Ponavljamo svoju obvezu, izraženu u Planu provedbe iz Johannesburga, Zaključcima Svjetskog samita 2005. godine, te zaključnom dokumentu plenarnog sastanka na vrhu Opće skupštine UN-a o Milenijskim ciljevima razvoja iz 2010. godine, poduzimanja daljnjih djelotvornih mjera i radnji, u skladu s međunarodnim pravom, za uklanjanje prepreka za puno ostvarenje prava na samoodređenje naroda koji žive pod kolonijalnom i stranom vlašću koja trajno negativno utječe na njihov gospodarski i društveni razvoj, kao i na njihov okoliš, budući da takva stanja nisu u skladu s dostojanstvom i vrijednošću čovjeka te se protiv njih treba boriti i konačno ih ukloniti.

28. Potvrđujemo da se, sukladno Povelji Ujedinjenih naroda, to ne smije tumačiti kao odobravanje ili poticanje bilo kakvog djelovanja protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke neovisnosti bilo koje države.

29. Riješili smo poduzeti dodatno učinkovite mjere i radnje, u skladu s međunarodnim pravom, radi uklanjanja prepreka i ograničenja, jačanja potpore i ispunjavanja posebnih potreba ljudi koji žive u područjima pogođenima složenim humanitarnim ugrozama, ili u područjima izloženim terorizmu.

30. Svjesni smo da životi mnogih ljudi, posebno siromašnih, njihova gospodarska, socijalna i fizička dobrobit te kulturno nasljeđe, izravno ovise o ekosustavima. Iz tog razloga, važno je stvaranje radnih mjesta i pristojnih prihoda koji smanjuju razlike u životnom standardu kako bi se bolje zadovoljile ljudske potrebe i promicalo održivo življenje i rad, kao i održivo korištenje prirodnih resursa i ekosustava.

31. Naglašavamo da održivi razvoj mora biti inkluzivan i usmjeren na ljude, koristeći svima i uključujući sve, posebice djecu i mlade. Uviđamo da su ravnopravnost spolova i osnaživanje žena važni za održivi razvoj i našu zajedničku budućnost. Potvrđujemo da smo obvezni osigurati jednaka prava ženama, pristup i mogućnosti za sudjelovanje i vodstvo u gospodarstvu, društvu i donošenju političkih odluka.

32. Svjesni smo da se svaka zemlja suočava s određenim izazovima kako bi postigla održivi razvoj, a naročito ističemo posebne izazove s kojima su suočene najosjetljivije zemlje, posebice afričke, najmanje razvijene zemlje, zemlje u razvoju bez izlaza na more i male otočne države u razvoju, kao i jednako tako posebne izazove s kojima su suočene zemlje sa srednjim prihodom. Posebnu je pozornost potrebno posvetiti i zemljama u kojima traju sukobi.

33. Potvrđujemo opredijeljenost za poduzimanje žurnih i konkretnih radnji za rješavanje osjetljivog stanja malih otočnih država u razvoju, i to stalnom provedbom Programa djelovanja iz Barbadosa i Strategije iz Mauricijusa, te naglašavamo žurnost pronalaženja dodatnih rješenja za najveće izazove s kojima su suočene male otočne države u razvoju, zajedničkim djelovanjem kako bismo im pružili potporu da održe zamah ostvaren u provedbi Programa djelovanja iz Barbadosa i Strategije iz Mauricijusa, u cilju postizanja održivog razvoja.

34. Potvrđujemo da Program djelovanja iz Istanbula ocrtava prioritete najmanje

razvijenih zemalja za održivi razvoj i definira okvir za obnovljeno i ojačano globalno partnerstvo u cilju njihovog provođenja. Obvezujemo se da ćemo pomoći najmanje razvijenim zemljama u provedbi Programa djelovanja iz Istanbula, kao i u njihovim nastojanjima za postizanje održivog razvoja.

35. Svjesni smo da više pozornosti treba posvetiti Africi i provedbi ranije dogovorenih obveza povezanih s njezinim razvojnim potrebama koje su ustanovljene na važnim sastancima i konferencijama Ujedinjenih naroda. Imamo u vidu da se pomoć Africi posljednjih godina povećala. Međutim, to je još uvijek nedostatno s obzirom na ranije preuzete obveze. Ističemo potporu međunarodne zajednice kao ključni prioritet u poticanju Afrike na njenom putu k održivom razvoju. U tom se smislu ponovo obvezujemo u potpunosti ispuniti međunarodno dogovorene obveze povezane s razvojnim potrebama Afrike, a osobito obveze sadržane u Milenijskoj deklaraciji Ujedinjenih naroda, Deklaraciji Ujedinjenih naroda o novom partnerstvu za razvoj Afrike, Konsenzusu iz Monterreya, Provedbenom planu iz Johannesburga i Zaključcima Svjetskog samita 2005. godine, kao i političkoj deklaraciji iz 2008. godine o razvojnim potrebama Afrike.

36. Svjesni smo ozbiljnih prepreka za postizanje održivog razvoja u svim trima dimenzijama u zemljama u razvoju bez izlaza na more. U tom smislu, ponovno potvrđujemo naše opredjeljenje za rješavanje posebnih razvojnih potreba i izazova s kojima se suočavaju zemlje u razvoju bez izlaza na more, pravovremenom i cjelovitim provedbom Programa djelovanja iz Almatyja, kao što je sadržano u izvaji o polugodišnjem izvješću o Programu djelovanja iz Almatyja.

37. Prepoznali smo napredak zemalja sa srednjim prihodom u poboljšanju dobrobiti svojih naroda, kao i određene razvojne izazove s kojima se suočavaju u svojim nastojanjima da iskorijene siromaštvo, smanje nejednakosti i postignu svoje ciljeve razvoja, uključujući Milenijske ciljeve razvoja, a kako bi postigle održivi razvoj na sveobuhvatan način integrirajući gospodarsku, socijalnu i okolišnu dimenziju. Ponavljamo da tim nastojanjima međunarodna zajednica treba pružiti odgovarajuću potporu u različitim oblicima, uzimajući u obzir potrebe i sposobnost mobiliziranja domaćih resursa tih zemalja.

38. Prepoznajemo potrebu za opsežnijim mjerama za napredak kod upotpunjavanja bruto domaćeg proizvoda, kako bi se odluke o politikama temeljile na boljim informacijama te, u tom smislu, tražimo od Statističke komisije Ujedinjenih naroda da, u suradnji s relevantnim tijelima sustava Ujedinjenih naroda i drugim relevantnim organizacijama, pokrene program rada koji se u ovom području nastavlja na postojeće inicijative.

39. Svjesni smo da su naš planet i njegovi ekosustavi naš dom i da je "Majka Zemlja" čest izraz u nizu zemalja i regija, a napominjemo da neke zemlje priznaju prava prirode u kontekstu promicanja održivog razvoja. Kako bi se postigla pravedna ravnoteža između gospodarskih, socijalnih i okolišnih potreba sadašnjih i budućih generacija, uvjereni smo da je potrebno promicati sklad s prirodom.

40. Zahtijevamo sveobuhvatne i integrirane pristupe održivom razvoju koji će usmjeriti čovječanstvo da živi u skladu s prirodom i dovesti do nastojanja da se obnovi zdravlje i cjelovitost ekosustava Zemlje.

41. Prepoznajemo prirodne i kulturne raznolikosti svijeta i svjesni smo da sve kulture i civilizacije mogu doprinijeti održivom razvoju.

C. Uključivanje glavnih skupina i drugih dionika

42. Potvrđujemo ključnu ulogu svih razina javne uprave i zakonodavnih tijela u promicanju održivog razvoja. Isto tako, potvrđujemo nastojanja i učinjeni napredak na lokalnim i subnacionalnim razinama, i prepoznajemo važnu ulogu koju takva nadležna tijela i zajednice mogu imati u provedbi održivog razvoja, pa tako i uključivanjem

građana i dionika te pružajući im relevantne informacije, sukladno potrebama, o trima dimenzijama održivog razvoja. Nadalje, potvrđujemo važnost uključivanja svih relevantnih donositelja odluka u planiranje i provedbu politika održivog razvoja.

43. Naglašavamo da su sudjelovanje široke javnosti i pristup informacijama te pravosudnim i upravnim postupcima ključni za promicanje održivog razvoja. Održivi razvoj zahtijeva suvremenu uključenost i aktivno sudjelovanje regionalnih, nacionalnih i subnacionalnih zakonodavnih tijela i pravosuđa te svih glavnih skupina: žena, djece i mladih, starosjedilačkih naroda, nevladinih udruga, lokalne samouprave, radnika i sindikata, poslovnih subjekata i industrije, znanstvene zajednice, poljoprivrednika, kao i ostalih dionika poput lokalnih zajednica volonterskih skupina i zaklada, useljenika i obitelji, osoba treće životne dobi i osoba s invaliditetom. U tom smislu, prihvaćamo blisku suradnju sa značajnim skupinama i drugim dionicima te, prema potrebi, potičemo njihovo aktivno sudjelovanje u procesima koji doprinose donošenju odluka, planiranju i provedbi politika i programa održivog razvoja na svim razinama.

44. Prepoznajemo ulogu civilnog društva i važnost omogućavanja svima članovima civilnog društva aktivnog sudjelovanja u održivom razvoju. Uvidamo da unaprijeđeno sudjelovanje civilnog društva ovisi, između ostalog, o jačanju pristupa informacijama, proširenju mogućnosti civilnog društva i poticajnoj okolini. Svjesni smo da informacijska i komunikacijska tehnologija olakšava protok informacija između tijela javne uprave i javnosti. Prema tomu, nužno je raditi na poboljšanju pristupa informacijama i komunikacijskoj tehnologiji, pogotovo širokopojsnim mrežama, i premostiti digitalni jaz, u tom pogledu prepoznavajući doprinos međunarodne suradnje.

45. Ističemo da žene imaju ključnu ulogu u postizanju održivog razvoja. Svjesni smo vodeće uloge žena i odlučni smo u promicanju ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena te osiguranju njihovog punopravnog i učinkovitog sudjelovanja u politikama, programima i donošenju odluka povezanih s održivim razvojem na svim razinama.

46. Potvrđujemo da će provedba održivog razvoja ovisiti o aktivnom sudjelovanju, kako javnog, tako i privatnog sektora. Uviđamo da aktivno sudjelovanje privatnog sektora može pridonijeti postizanju održivog razvoja, posebice putem javno-privatnog partnerstva. Podržavamo nacionalne regulatorne okvire i okvire politika koji omogućuju poslovnim subjektima i industriji da unaprijeđe inicijative za održivi razvoj, uzimajući u obzir važnost korporativne društvene odgovornosti. Pozivamo privatni sektor da posluje odgovorno, na način kako to promiče Globalni sporazum Ujedinjenih naroda.

47. Potvrđujemo važnost izvještavanja o korporativnoj održivosti i, prema potrebi, potičemo tvrtke, posebice poznate i velike, da razmotre uvrštavanje informacija o održivosti u svoj redovni izvještajni ciklus. Potičemo industriju, zainteresirane vlade i relevantne dionike, da prema potrebi, uz potporu sustava Ujedinjenih naroda, razviju modele najbolje prakse i olakšaju rad na integraciji izvještavanja o održivosti, uzimajući u obzir iskustva iz već postojećih okvira te posvećujući osobitu pozornost potrebama, uključujući potrebu proširenja mogućnosti, zemalja u razvoju.

48. Prepoznajemo važan doprinos održivom razvoju zajednice znanosti i tehnologije. Zalažemo se za rad sa navedenim zajednicama i poticanje međusobne suradnje akademskih, znanstvenih i tehnoloških zajednica, osobito u zemljama u razvoju, kako bi se premostio tehnološki jaz između zemalja u razvoju i razvijenih zemalja, te ojačao međusklop znanosti i politike, kao i njegovala međunarodna suradnja u istraživanju o održivom razvoju.

49. Naglašavamo važnost sudjelovanja starosjedilačkih naroda u postizanju održivog razvoja. Isto tako, prepoznajemo i važnost Deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima starosjedilačkih naroda u kontekstu globalne, regionalne, nacionalne i subnacionalne provedbe strategija održivog razvoja.

50. Naglašavamo važnost aktivnog sudjelovanja mladih u procesima donošenja odluka, budući da pitanja kojima se bavimo ostavljaju duboki trag na sadašnje i buduće generacije, jer je doprinos djece i mladih od životnog značaja za postizanje održivog razvoja. Također prepoznajemo i potrebu promicanja međugeneracijskog dijaloga i solidarnosti priznavanjem njihovih gledišta.

51. Naglašavamo važnost sudjelovanja radnika i sindikata u promicanju održivog razvoja. Kao predstavnici radnih ljudi, sindikati su važni partneri u omogućavanju postizanja održivog razvoja, naročito njegove socijalne dimenzije. Informiranje, obrazovanje i osposobljavanje o održivosti na svim razinama, uključujući i radno mjesto, ključ su jačanja sposobnosti radnika i sindikata da podrže održivi razvoj.

52. Svjesni smo da poljoprivrednici, uključujući male poljoprivrednike i ribare, stočare i šumare, mogu imati važan doprinos održivom razvoju putem proizvodnih djelatnosti koje su ekološki prihvatljive, povećavaju sigurnost hrane i poboljšavaju život siromašnih te potiču proizvodnju i ravnomjeran gospodarski rast.

53. Imamo u vidu vrijedne doprinose koje bi nevladine udruge mogle imati i imaju u promicanju održivog razvoja kroz svoje čvrsto utemeljeno i raznoliko iskustvo, stručnost i sposobnosti, posebice u području analize, razmjeni informacija i znanja, promicanju dijaloga i potpori provedbi održivog razvoja.

54. Svjesni smo središnje uloge Ujedinjenih naroda u unapređivanju programa održivog razvoja. U tom smislu, prepoznajemo i doprinose drugih relevantnih međunarodnih organizacija, uključujući i međunarodne financijske institucije i multilateralne banke za razvoj, te naglašavamo važnost njihove međusobne suradnje i suradnje s Ujedinjenim narodima u okviru njihovih mandata, i suradnje s Ujedinjenim narodima, prepoznajući njihovu ulogu u mobilizaciji sredstava za održivi razvoj.

55. Obvezujemo se da ćemo ponovo ojačati globalno partnerstvo za održivi razvoj koje smo pokrenuli u Rio de Janeiru 1992. godine. Prepoznajemo potrebu davanja novog zamaha našoj udruženoj potrazi za održivim razvojem i obvezujemo se na zajedničko djelovanje s glavnim skupinama i drugim dionicima u prevladavanju raskoraka u provedbi.

III. Zeleno gospodarstvo u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštava

56. Potvrđujemo da za postizanje održivog razvoja u njegovim trima dimenzijama, što i jest naš sveobuhvatni cilj, postoje različiti pristupi, viđenja, modeli i sredstva dostupna svakoj zemlji, sukladno njezinim nacionalnim okolnostima i prioritetima. U tom smislu, u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštava promatramo zeleno gospodarstvo kao jedno od važnih sredstava dostupnih za postizanje održivog razvoja te da može pružiti mogućnosti za stvaranje politika, ali ne smije biti samo skup krutih pravila. Naglašavamo da bi trebalo doprinijeti iskorjenjivanju siromaštava te ravnomjernom gospodarskom rastu, poboljšanju socijalne uključenosti, povećanju ljudskog blagostanja i stvaranju mogućnosti zapošljavanja i pristojnog posla za sve, a da se pritom održi zdravo funkcioniranje ekosustava na Zemlji.

57. Potvrđujemo da se politike zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštava trebaju voditi sukladno svim načelima iz Rija, načelima Agende 21 i Plana provedbe iz Johannesburga te da trebaju doprinijeti postizanju odgovarajućih međunarodno dogovorenih ciljeva razvoja, uključujući i Milenijske ciljeve razvoja.

58. Potvrđujemo da bi, u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštava, politike zelenog

gospodarstvo trebale:

- (a) biti sukladno međunarodnom pravu;
- (b) poštovati nacionalni suverenitet svake zemlje nad njenim prirodnim resursima uzimajući u obzir nacionalne okolnosti, ciljeve, odgovornosti, prioritete i politički prostor svake zemlje s obzirom na tri dimenzije održivog razvoja;
- (c) biti podržane poticajnom okolinom i od strane institucija na svim razinama koje dobro funkcioniraju, uz vodeću ulogu vlade i sudjelovanje svih značajnih dionika, uključujući civilno društvo;
- (d) promicati ravnomjeran i uključiv gospodarski rast, poticati inovacije i pružati mogućnosti i prednosti te osnaživati sve, poštujući sva ljudska prava;
- (e) uzeti u obzir potrebe zemalja u razvoju, posebice onih u posebnim situacijama;
- (f) ojačati međunarodnu suradnju, uključujući dostupnost financijskih sredstava, izgradnju kapaciteta i prijenos tehnologije zemljama u razvoju;
- (g) učinkovito izbjegavati neopravdane uvjetovanosti za službenu razvojnu pomoć (ODA) i financijska sredstva;
- (h) ne biti sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije ili prikrivenog ograničavanja u međunarodnoj trgovini, izbjegavati jednostrane mjere za rješavanje okolišnih izazova izvan nadležnosti zemalja uvoznica i osigurati da se mjere zaštite okoliša koje se tiču prekograničnih ili globalnih okolišnih problema, koliko god je to moguće, temelje na međunarodnom konsenzusu;
- (i) doprinijeti prevladavanju tehnoloških raskoraka između razvijenih i zemalja u razvoju te smanjiti tehnološku ovisnost zemalja u razvoju primjenom svih odgovarajućih mjera;
- (j) povećati dobrobit starosjedilačkih naroda i njihovih zajednica, drugih lokalnih i tradicionalnih zajednica i etničkih manjina, priznavanjem i pružanjem potpore njihovom identitetu, kulturi i interesima, a izbjegavanjem ugrožavanja njihove kulturne baštine, običajima i tradicionalnih znanja, kao i očuvanjem i poštovanjem netržišnih pristupa koji doprinose iskorjenjivanju siromaštva;
- (k) unaprijediti dobrobit žena, djece, mladih, osoba s invaliditetom, malih zakupaca imanja i poljoprivrednog zemljišta, ribara i onih koji rade u malim i srednjim poduzećima te poboljšati egzistenciju i osnažiti siromašne i ranjive skupine, posebice u zemljama u razvoju;
- (l) mobilizirati puni potencijal žena i muškaraca i osigurati njihov jednak doprinos;
- (m) promicati proizvodne aktivnosti u zemljama u razvoju koje pridonose iskorjenjivanju siromaštva;
- (n) baviti se pitanjima nejednakosti i promicati socijalno uključivanje, uključujući osnovni socijalni standard;
- (o) promicati obrasce održive potrošnje i proizvodnje;
- (p) ustrajati u zalaganju za uključive, pravedne pristupe razvoju u svrhu prevladavanja siromaštva i nejednakosti.

59. Provedbu politika zelenog gospodarstva u zemljama koje ih žele primijeniti kao prijelaz prema održivom razvoju promatramo kao zajednički pothvat, a svjesni smo da svaka zemlja može odabrati odgovarajući pristup u skladu s nacionalnim planovima, strategijama i prioritetima održivog razvoja.

60. Uvidamo da će, u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, zeleno gospodarstvo poboljšati našu sposobnost upravljanja prirodnim resursima na održiv način i uz manje negativnih utjecaja na okoliš, kao i sposobnost povećanja učinkovitosti resursa i smanjenja otpada.

61. Svjesni smo da žurno djelovanje na neodržive obrasce potrošnje i proizvodnje na mjestu njihova nastanka ostaje temeljno u pristupu održivoj zaštiti okoliša i promicanju očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti i ekosustava, obnovi prirodnih resursa i promicanju održivog, uključivog i uravnoteženog globalnog rasta.

62. Potičemo svaku zemlju da razmotri provedbu politika zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, na način da nastoji pokrenuti ravnomjeran, uključiv i pravedan gospodarski rast i stvaranje radnih mjesta, posebice za žene, mlade i siromašne. U tom smislu, imamo na umu važnost osiguravanja da radnici steknu potrebne vještine, također i kroz obrazovanje i jačanje sposobnosti te da im je osigurana potrebna socijalna i zdravstvena zaštita. U tom smislu, pozivamo sve dionike, uključujući poslovne subjekte i industriju da, prema potrebi, daju svoj doprinos. Pozivamo vlade za unaprijede znanja i statističke kapacitete o kretanjima, razvoju i preprekama na tržištu rada te da važne podatke uvrste u nacionalne statistike, uz potporu relevantnih agencija Ujedinjenih naroda u okviru njihovih mandata.

63. Prepoznamo važnost ocjene niza društvenih, okolišnih i gospodarskih čimbenika te ondje gdje nacionalne okolnosti i uvjeti dozvole, potičemo njihovu integraciju u donošenje odluka. Svjesni smo da će biti važno uzeti u obzir mogućnosti i izazove, kao i troškove i koristi, politike zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, koristeći najbolje raspoložive znanstvene podatke i analize. Također smo svjesni, isto tako, da bi skup mjera, uključujući regulatorne, na dobrovoljnoj osnovi i druge primijenjene na nacionalnoj razini te u skladu s obvezama iz međunarodnih ugovora, mogao promicati zeleno gospodarstvo u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva. Ponovo potvrđujemo da su socijalne politike od životne važnosti za promicanje održivog razvoja.

64. Svjesni smo da bi uključivanje svih dionika i njihovih partnerstava, umreženosti i razmjene iskustva na svim razinama moglo pomoći zemljama da jedne od drugih uče prepoznavati odgovarajuće politike održivog razvoja, uključujući politike zelenog gospodarstva. Uočavamo smo pozitivna iskustva u nekim zemljama, uključujući zemlje u razvoju, u usvajanju politika zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanju siromaštva putem sveobuhvatnog pristupa te pozdravljamo dobrovoljnu razmjenu iskustava, kao i izgradnju kapaciteta u različitim područjima održivog razvoja.

65. Prepoznamo moć komunikacijskih tehnologija, uključujući tehnologije povezivanja i inovativne aplikacije, u svrhu promicanja razmjene znanja, tehničke suradnje i izgradnje sposobnosti za održivi razvoj. Te tehnologije i aplikacije mogu poboljšati sposobnost i omogućiti razmjenu iskustava i znanja u različitim područjima održivog razvoja na otvoren i transparentan način.

66. Prepoznajući važnost povezivanja financiranja, tehnologije, izgradnje kapaciteta i nacionalnih potreba za politikama održivog razvoja, uključujući i zeleno gospodarstvo u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, pozivamo sustav Ujedinjenih naroda, u suradnji s relevantnim donatorima i međunarodnim organizacijama, da koordinira i pruži informacije na zahtjev o:

- (a) spajanju zainteresiranih zemalja s partnerima koji najbolje odgovaraju u pružanju tražene potpore;
- (b) sredstvima i/ili najboljoj praksi u primjeni politika zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva na svim razinama;
- (c) modelima ili dobrim primjerima politika zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva;
- (d) metodologijama ocjenjivanja politika zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva;
- (e) postojećim i novonastajućim platformama koje doprinose u ovom pogledu.

67. Naglašavamo važnost vlada koje preuzimaju vodeću ulogu u razvoju politika i strategija putem uključivog i transparentnog procesa. Također, uzimamo na znanje i nastojanja onih zemalja, uključujući i zemlje u razvoju, koje su već pokrenule proces za pripremu nacionalnih strategija i politika zelenog gospodarstva za potporu održivom razvoju.

68. Pozivamo relevantne dionike, uključujući regionalna povjerenstva Ujedinjenih naroda, organizacije i tijela Ujedinjenih naroda, druge relevantna međuvladine i regionalne organizacije, međunarodne financijske institucije i glavne skupine uključene u održivi razvoj da, sukladno svojim mandatima pruže potporu zemljama u razvoju na njihov zahtjev u postizanju održivog razvoja, i to, između ostalog, putem politika zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, posebice u najmanje razvijenim zemljama.

69. Također, pozivamo poslovne subjekte i industriju da, prema potrebi i sukladno nacionalnim propisima, doprinesu održivom razvoju te pripreme strategije održivosti koje, između ostalog, uvrštavaju i politike zelenog gospodarstva.

70. Prepoznamo i ulogu zadruga i mikro poduzetništva u doprinosu socijalnoj uključivosti i smanjenju siromaštva, posebice u zemljama u razvoju.

71. Potičemo postojeća i nova partnerstva, uključujući javno-privatna partnerstva, da mobiliziraju javno financiranje uz dopunjeno sudjelovanje privatnog sektora, imajući u vidu, prema potrebi, interese lokalnih i starosjedilačkih zajednica. U tom bi smislu vlade trebale pružiti potporu inicijativama za održiv razvoj, pa tako i promicanjem doprinosa privatnog sektora u pružanju potpore politikama zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva.

72. Prepoznamo ključnu ulogu tehnologije, kao i važnost promicanja inovacija, posebice u zemljama u razvoju. Pozivamo vlade da, prema potrebi, stvore poticajne okvire koji promiču tehnologiju pouzdanuza okoliš, istraživanje i razvoj, kao i inovacije, te podupiru zeleno gospodarstvo u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva.

73. Naglašavamo važnost prijenosa tehnologije zemljama u razvoju i podsjećamo na odredbe o prijenosu tehnologije, financijama, pristupu informacijama, te pravima intelektualnog vlasništva kako je usuglašeno Planom provedbe iz Johannesburga, a posebice podsjećamo na poziv za, kako je zajednički dogovoreno, promicanje, pospješivanje i financiranje, po potrebi, pristupa te razvoja, prijenosa i širenja okolišno prihvatljivih tehnologija i odgovarajućih znanja kroz iskustvo (*know-how*), posebice u zemljama u razvoju, pod povoljnim uvjetima, uključujući koncesijske i povlaštene uvjete. Također uzimamo na znanje i daljnji razvoj rasprava i dogovora o tim pitanjima koji su se odvijali od usvajanja Plana provedbe iz Johannesburga nadalje.

74. Svjesni smo da nastojanjima zemalja u razvoju koje, u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva, odaberu provedbu politika zelenog gospodarstva treba pružiti potporu putem tehničke i tehnološke pomoći.

IV. Institucionalni okvir za održivi razvoj

A. Jačanje triju dimenzija održivog razvoja

75. Naglašavamo važnost ojačanog institucionalnog okvira za održivi razvoj koji suvislo i učinkovito odgovara na postojećim i budućim izazovima i uspješno prevladava prepreke u provedbi programa održivog razvoja. Institucionalni okvir za održivi razvoj treba integrirati tri dimenzije održivog razvoja na uravnotežen način i unaprijediti provedbu, između ostalog, i jačanjem usklađenosti i koordinacije, izbjegavanjem udvostručavanja napora i provjerom napretka u provedbi održivog razvoja. Osim toga, ponovno potvrđujemo da bi okvir trebao biti uključiv, transparentan i učinkovit te da bi trebalo pronaći zajednička rješenja povezana s globalnim izazovima održivog razvoja.

76. Svjesni smo da je učinkovito upravljanje na lokalnoj, subnacionalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini, koje predstavlja glasove i interese svih od iznimne važnosti za unapređenje održivog razvoja. Jačanje i reforma institucionalnog okvira ne bi trebali sami po sebi biti cilj, već sredstvo za postizanje održivog razvoja. Svjesni smo da poboljšani i učinkovitiji institucionalni okvir za održivi razvoj na međunarodnoj razini treba biti sukladan načelima iz Rija, slijediti Agendu 21 i Plan provedbe iz Johannesburga i povezanim ciljevima institucionalnog okvira za održivi razvoj, doprinijeti provedbi naših obveza utvrđenih na ranijim konferencijama i sastancima na vrhu Ujedinjenih naroda o gospodarskim, socijalnim, okolišnim i srodnim pitanjima te uzeti u obzir nacionalne i razvojne strategije i prioritete zemalja u razvoju. Stoga smo riješili ojačati institucionalni okvir za održivi razvoj koji će, između ostaloga:

- (a) promicati uravnoteženu integraciju triju dimenzija održivog razvoja;
- (b) biti temeljen na pristupu usmjerenom k djelovanju i ostvarivanju rezultata, pridajući dužnu pozornost svim relevantnim pitanjima koja se međusobno isprepliću, s ciljem doprinosa provedbi održivog razvoja;
- (c) naglasiti važnost međusobne povezanosti ključnih pitanja i izazova, kao i potrebe za sustavnim pristupom istima, na svim važnim razinama;
- (d) povećati usklađenost, smanjiti rascjepkanost i preklapanja te povećati uspješnost, učinkovitost i transparentnost, u isto vrijeme jačajući koordinaciju i suradnju;
- (e) promicati puno i učinkovito sudjelovanje svih zemalja u postupcima donošenja odluka;
- (f) uključiti političke čelnike visoke razine, pružiti smjernice za politike i utvrditi određene aktivnosti za promicanje učinkovite provedbe održivog razvoja, uključujući i putem dobrovoljne razmjene iskustava i naučenih lekcija;
- (g) promicati međusklop znanost i politike kroz sveobuhvatne, na dokazima utemeljene i transparentne znanstvene procjene, kao i putem pristupa pouzdanim relevantnim i pravovremenim podacima u područjima koja se odnose na tri dimenzije održivog razvoja, nadograđujući se, prema potrebi, na postojeće mehanizme; u tom smislu, ojačati sudjelovanje svih zemalja u međunarodnim procesima održivog razvoja i izgradnji kapaciteta posebice zemalja u razvoju da, između ostalog, samostalno provode praćenje (monitoring) i procjene;
- (h) povećati sudjelovanje i učinkovitu uključenost civilnog društva i drugih važnih dionika u odgovarajućim međunarodnim forumima, i u tom pogledu promicati transparentnost i široko sudjelovanje javnosti, kao i partnerstva u svrhu provedbe održivog razvoja;
- (i) promicati preispitivanje i provjeru napretka u provedbi svih obveza povezanih s održivim razvojem, uključujući obveze koje se odnose na sredstva provedbe.

B. Jačanje međuvladinih sporazuma za održivi razvoj

77. Potvrđujemo ključnu važnost uključivog, transparentnog, reformiranog, ojačanog i učinkovitog multilateralnog sustava u rješavanju neodložnih globalnih izazova održivog razvoja još danas, priznavajući mnogostranu i središnju ulogu Ujedinjenih naroda te potvrđujući našu predanost promicanju i jačanju učinkovitosti i uspješnosti sustava Ujedinjenih naroda.

78. Naglašavamo potrebu jačanja usklađenosti i koordinacije cjelokupnog sustava Ujedinjenih naroda, uz osiguranu odgovarajuću odgovornosti prema državama članicama, i to putem, između ostalog, povećanja usklađenosti u izvještavanju i osnaživanja suradnje u okviru postojećih međuagencijskih mehanizama i strategija radi unaprijeđivanja integracije triju dimenzija održivog razvoja unutar sustava Ujedinjenih naroda te putem razmjene informacija između agencija, fondova i programa, kao i sa međunarodnim financijskim institucijama i drugim relevantnim organizacijama poput Svjetske trgovinske organizacije (WTO), u okviru njihovih mandata.

79. Ističemo potrebu za poboljšanim i učinkovitim institucionalnim okvirom za održivi razvoj koje se trebaju voditi putem određenih potrebnih funkcija i mandata, a koji bi se trebao baviti nedostacima postojećeg sustava, potom uzeti u obzir sve važne implikacije; promicati sinergije i usklađenost; nastojati izbjeći udvostručenja i ukloniti nepotrebna preklapanja

unutar sustava Ujedinjenih naroda i na kraju smanjiti administrativna opterećenja i nastaviti graditi na postojećim sporazumima.

Glavna skupština

80. Potvrđujemo ulogu i nadležnosti Glavne skupštine u globalnim pitanjima od interesa za međunarodnu zajednicu, kako navodi Povelja.

81. Isto tako, potvrđujemo središnji položaj Glavne skupštine kao glavnog, dogovornog stvaratelja politika i predstavničkog organa Ujedinjenih naroda. U ovom smislu, zahtijevamo od Skupštine daljnju integraciju održivog razvoja kao ključne sastavnice sveobuhvatnog okvira za aktivnosti Ujedinjenih naroda te odgovarajuće bavljenje održivim razvojem u okviru svoga programa, a također i putem povremenih dijaloga na visokoj razini.

Gospodarsko i socijalno vijeće

82. Potvrđujemo da je Gospodarsko i socijalno vijeće glavno tijelo za preispitivanje politika, dijalog o politikama i preporuke za pitanja gospodarskog i socijalnog razvoja, kao i za praćenje procesa Milenijskih ciljeva razvoja te da je središnji mehanizam za koordinaciju sustava Ujedinjenih naroda i nadzor pomoćnih tijela Vijeća, posebice njegovih funkcionalnih povjerenstva i za promicanje provedbe Agende 21 jačanjem usklađenosti i koordinacije cjelokupnog sustava. Osim toga, naglašavamo glavnu ulogu koju Vijeće nosi u sveobuhvatnoj koordinaciji fondova, programa i specijaliziranih agencija, osiguravajući njihovu usklađenost i izbjegavajući udvostručenje mandata i aktivnosti.

83. Obvezujemo se da ćemo jačati Gospodarsko i socijalno vijeće u okviru njegova mandata sukladno Povelji, kao glavni organ u integriranom i koordiniranom praćenju procesa povezanih sa zaključcima svih velikih konferencija i sastanaka na vrhu Ujedinjenih naroda o gospodarskim, socijalnim, okolišnim i srodnim temama i prepoznavamo njegovu ključnu ulogu u postizanju uravnotežene integracije triju dimenzija održivog razvoja. Rado očekujemo pregled provedbe Rezolucije 61/16 Glavne skupštine o jačanju Gospodarskog i socijalnog vijeća.

Politički forum na visokoj razini

84. Odlučili smo osnovati opći međuvladin politički forum na visokoj razini, koji se gradi na prednostima, iskustvu, resursima i modalitetima uključivog sudjelovanja Komisije za održivi razvoj, a koji time i zamjenjuje Komisiju. Politički forum na visokoj razini će pratiti proces provedbe održivog razvoja i trebao bi izbjegavati preklapanje s postojećim strukturama, tijelima i subjektima na isplativ način.

85. Forum na visokoj razini bi mogao:

- (a) osigurati političko vodstvo, smjernice i preporuke za održivi razvoj;
- (b) ojačati integraciju triju dimenzija održivog razvoja na svim razinama holističkim međusektorskim putem;
- (c) pružiti dinamičnu platformu za redovan dijalog i preispitivanje učinjenog, kao i utvrđivanje okvira programa za unaprijeđivanje održivog razvoja;
- (d) imati usredotočen, dinamičan i na djelovanje usmjeren program rada, osiguravajući primjereno razmatranje novonastajućih izazova održivog razvoja;
- (e) pratiti i provjeravati proces napretka u provedbi obveza sadržanih u Agendi 21, Planu provedbe iz Johannesburga, Akcijskom programu iz Barbadosa, Strategiji iz Mauricijusa i zaključcima Konferencije u tijeku te, prema potrebi, i u određenim zaključcima drugih sastanaka na vrhu i konferencija Ujedinjenih naroda, uključujući zaključke četvrte Konferencije Ujedinjenih naroda o najmanje razvijenim zemljama, kao i odgovarajuće načine njihove provedbe;
- (f) poticati na visokoj razini sustava sudjelovanje agencija, fondova i programa Ujedinjenih naroda te na sudjelovanje, prema potrebi, i u okviru njihovih mandata i sukladno

pravilima i odredbama Ujedinjenih naroda, pozvati i druge relevantne multilateralne financijske i trgovinske institucije i ugovorna tijela;

(g) poboljšati suradnju i koordinaciju unutar sustava Ujedinjenih naroda povezanu s programima i politikama održivog razvoja;

(h) promicati transparentnost i provedbu kroz daljnje jačanje savjetodavne uloge i sudjelovanja glavnih skupina i drugih relevantnih dionika na međunarodnoj razini kako bi se bolje koristila njihova stručnost, istovremeno zadržavajući međuvladinu narav rasprava;

(i) promicati razmjenu najbolje prakse i iskustava koja se odnose na provedbu održivog razvoja i, na dobrovoljnoj osnovi, omogućiti razmjenu iskustava koja uključuju uspjehe, izazove i naučene lekcije;

(j) promicati usklađenost i koordinaciju politika održivog razvoja unutar cjelokupnog sustava;

(k) ojačati međusklop znanosti i politike pregledom dokumentacije koja sadrži raspršene informacije i procjene, čak i u obliku globalnog izvješća o održivom razvoju, nastavljajući se na postojeće procjene;

(l) na svim razinama poboljšati donošenje odluka utemeljeno na dokazima i doprinijeti neprekidnim nastojanjima u izgradnji kapaciteta za prikupljanje podataka i analizu u zemaljama u razvoju.

86. Riješili smo pokrenuti međuvladin i otvoren, transparentan i uključiv pregovarački proces pod okriljem Glavne skupštine, radi definiranja oblika i organizacijskih aspekata foruma na visokoj razini s ciljem sazivanja prvog foruma na visokoj razini početkom šezdeset osme sjednice Skupštine. Razmotit ćemo, također, i potrebu za promicanjem međugeneracijske solidarnosti radi postizanja održivog razvoja, uzimajući u obzir potrebu budućih generacija, pozivajući i glavnog tajnika da podnese izvješće o tom pitanju.

C. Okolišni stup u kontekstu održivog razvoja

87. Potvrđujemo potrebu za jačanjem međunarodnog upravljanja okolišem u kontekstu institucionalnog okvira za održivi razvoj, u cilju promicanja uravnotežene integracije gospodarske, socijalne i okolišne dimenzije održivog razvoja, kao i koordinacije unutar sustava Ujedinjenih naroda.

88. Zalažemo se za jačanje uloge Programa Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP), kao vodećeg globalnog tijela za okoliš koje određuje globalni program za okoliš, potiče dosljednu provedbu okolišne dimenzije održivog razvoja u okviru sustava Ujedinjenih naroda i služi kao mjerodavan zastupnik za globalni okoliš. Potvrđujemo Rezoluciju 2997 (XXVII) od 15. prosinca 1972. godine kojom je ustanovljen UNEP te druge relevantne rezolucije kojima se učvršćuje njegov mandat, kao i Deklaraciju o ulozima i mandatu UNEP-a iz Nairobija 1997. godine, te Ministarsku deklaraciju iz Malmöa 2000. godine. U tom smislu, pozivamo Glavnu skupštinu, da na svojoj šezdeset sedmoj sjednici usvoji rezoluciju o jačanju i unapređenju UNEP-a putem:

(a) uspostave općeg članstva u Upravnom vijeću UNEP-a, kao i drugih mjera za jačanje njegovog upravljanja te odgovornosti prema državama članicama;

(b) posjedovanja sigurnih, stabilnih, primjerenih i povećanih izvora financijskih sredstava, kako iz redovnog proračuna Ujedinjenih naroda, tako i iz dobrovoljnih priloga u svrhu ispunjenja mandata;

(c) jačanja glasna UNEP-a i njegove sposobnosti da ispuni svoj mandat za koordinaciju unutar sustava Ujedinjenih naroda kroz jačanje svog djelovanja u ključnim koordinacijskim tijelima Ujedinjenih naroda i osnaživanjem UNEP-a u predvođenju nastojanja da oblikuje strategije zaštite okoliša unutar cjelokupnog sustava Ujedinjenih naroda;

(d) promicanja snažnog međusklopa znanosti i politike, na temeljima postojećih međunarodnih instrumenata, procjena, tribina i informacijskih mreža, uključujući *Globalni pregled okoliša*, kao jednog od procesa s ciljem prikupljanja informacija i procjena u svrhu potpore donošenju odluka na temelju informacija;

(e) širenja i razmjene na dokazima temeljenih informacija o okolišu i podizanja svijesti javnosti o važnim i novonastajućim okolišnim pitanjima;

- (f) osiguranja izgradnje kapaciteta zemalja, kao i potpore i olakšavanja pristupa tehnologiji;
- (g) postupnog konsolidiranja funkcije sjedišta u Nairobiju, kao i jačanja njegove regionalne prisutnosti, kako bi se na zahtjev pomoglo zemljama u provedbi njihovih nacionalnih politika zaštite okoliša, tijesno surađujući s drugim relevantnim tijelima sustava Ujedinjenih naroda;
- (h) osiguranja aktivnog sudjelovanja svih relevantnih dionika oslanjajući se na najbolje prakse i modele značajnih multilateralnih institucija i istražujući nove mehanizme promicanja transparentnosti i učinkovitog sudjelovanja civilnog društva.

89. Prepoznavamo značajan doprinos održivom razvoju multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša. Potvrđujemo već uloženi rad u svezi jačanja sinergije između triju konvencija povezanih s klasterima koji se tiču kemikalija i otpada (Baselska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju, Rotterdamske konvencije o postupku prethodnog pristanka za određene opasne kemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini i Stockholmske konvencije o postojanim organskim onečišćujućim tvarima). Potičemo stranke multilateralnih sporazuma o okolišu da razmotre daljnje mjere, u ovim i drugim klasterima u svrhu, prema potrebi, promicanja politika usklađenosti na svim relevantnim razinama, poboljšanja učinkovitosti, smanjenja nepotrebnog preklapanja i udvostručenja, te poboljšanja koordinacije i suradnje između multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša, uključujući i tri konvencije iz Rija, kao i suradnje sa sustavom Ujedinjenih naroda na terenu.

90. Naglašavamo potrebu za nastavak redovitog pregleda stanja okoliša na Zemlji koji se mijenja i njegov utjecaj na dobrobit ljudi te, u tom smislu, pozdravljamo inicijative kao što je Globalni pregled okoliša koji je usmjeren k objedinjavanju informacija o okolišu i procjena, te izgradnji nacionalnih i regionalnih kapaciteta za potporu donošenju odluka na temelju informacija.

D. Međunarodne financijske institucije i operativne aktivnosti Ujedinjenih naroda

91. Svjesni smo da, sukladno svojim mandatima, programi, fondovi i specijalizirane agencije u sustavu Ujedinjenih naroda i druga relevantna tijela kao što su međunarodne financijske institucije te Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju trebaju posvetiti dužnu pozornost održivom razvoju. U tom smislu, pozivamo ih da u svojim mandatima, programima, strategijama i procesima donošenja odluka dodatno istaknu značaj održivog razvoja i to s ciljem potpore nastojanjima svih zemalja, osobito onih u razvoju, da postignu održivi razvoj.

92. Potvrđujemo važnost širenja i jačanja sudjelovanja zemalja u razvoju u donošenju međunarodnih odluka gospodarske naravi i uspostavljanju normi te u tom pogledu uzimamo na znanje nedavne važne odluke iz Bretton Woodsa o reformi struktura upravljanja, kvota, prava glasa institucija, koje vjernije odražavaju stvarnost i jačaju glas i sudjelovanje zemalja u razvoju te ponavljaju važnost reforme upravljanja tim institucijama kako bi iste postale učinkovitije, vjerodostojnije, odgovornije i ostale pravovaljane.

93. Tražimo daljnju opću prihvaćenost triju dimenzija održivog razvoja kroz sustav Ujedinjenih naroda, i upućujemo zahtjev glavnom tajniku da, putem Gospodarskog i socijalnog vijeća, podnese izvješće Glavnoj skupštini o napretku koji je postignut u tom pogledu. Osim toga, pozivamo se na i prepoznavamo važnost jačanja koordinacije politike unutar ključnih struktura Tajništva Ujedinjenih naroda kako bi se osigurala usklađenost cjelokupnog sustava u svrhu potpore održivom razvoju, osiguravajući odgovornost prema državama članicama.

94. Pozivamo upravna tijela fondova, programa i specijaliziranih agencija razvojnog sustava Ujedinjenih naroda da razmotre odgovarajuće mjere za integriranje socijalne, gospodarske i okolišne dimenzije u sve operativne aktivnosti sustava. Osim toga, naglašavamo da je povećanje financijskih doprinosa

razvojnem sustavu Ujedinjenih naroda ključno za postizanje međunarodno dogovorenih ciljeva razvoja, uključujući Milenijske ciljeve razvoja, te u tom smislu između povećane učinkovitosti, uspješnosti i usklađenosti razvojnog sustava Ujedinjenih naroda prepoznajemo poveznice međusobnog osnaživanja, čime se postižu konkretni rezultati u pružanju pomoći zemljama u razvoju u iskorjenjivanju siromaštva i postizanju ravnomjernog gospodarskog rasta i održivog razvoja.

95. Naglašavamo potrebu za jačanjem operativnih aktivnosti za razvoj sustava Ujedinjenih naroda na terenu koje su dobro usklađene s nacionalnim prioritetima održivog razvoja zemalja u razvoju. U tom smislu, ističemo da osnovna obilježja i načela operativnih aktivnosti Ujedinjenih naroda navedenih u relevantnim rezolucijama Opće skupštine pružaju sveobuhvatni okvir za sva pitanja koja se odnose na pripremu operacija pomoći Ujedinjenih naroda na terenu. Prepoznali smo važnost jačanja koordinacije sustava Ujedinjenih naroda. Očekujemo i zanima nas ishod neovisne ocjene *'Deliveringa'* kao jedne inicijative.

96. Pozivamo sustav Ujedinjenih naroda da poboljša upravljanje sadržajima i operacijama, uzimajući u obzir prakse održivog razvoja, nastavljajući se na postojeća nastojanja i promičući ekonomičnost, sukladno zakonodavnim okvirima, uključujući financijska pravila i propise, zadržavajući pri tomu odgovornost prema državama članicama.

E. Regionalne, nacionalne, subnacionalne i lokalne razine

97. Svjesni smo značaja regionalne dimenzije održivog razvoja. Regionalni okviri mogu nadopuniti i olakšati učinkovitu pretvorbu politika održivog razvoja u konkretno djelovanje na nacionalnoj razini.

98. Potičemo regionalna, nacionalna, subnacionalna i lokalna nadležna tijela da, prema potrebi, pripreme i primijene strategije održivog razvoja kao ključna sredstva usmjeravanja procesa donošenja odluka i provedbu održivog razvoja na svim razinama, te u tom pogledu prepoznajemo da su integrirani socijalni, ekonomski i okolišni podaci i informacije, kao i učinkovita analiza i procjena provedbe, važni u procesima donošenja odluka.

99. Potičemo djelovanje na regionalnoj, nacionalnoj, subnacionalnoj i lokalnoj razini u svrhu promicanja, prema potrebi, pristupa informacijama, sudjelovanja javnosti i pristupa pravosuđu u pitanjima zaštite okoliša.

100. Naglašavamo da regionalne i subregionalne organizacije, uključujući regionalna povjerenstva Ujedinjenih naroda i njihove subregionalne urede, imaju značajnu ulogu u promicanju uravnotežene integracije gospodarske, socijalne i okolišne dimenzije održivog razvoja u regijama u kojima djeluju. Podcrtavamo potrebu za potporom ovih institucija, i kroz sustav Ujedinjenih naroda, u učinkovitoj operacionalizaciji i provedbi održivog razvoja, te potrebu podržavanja institucionalne cjelovitosti i usklađivanja relevantnih razvojnih politika, planova i programa. U tom smislu, pozivamo ove institucije na određivanje prioriteta održivog razvoja kroz, između ostalog, učinkovitiju i uspješniju izgradnju kapaciteta te, prema potrebi, pripremu i provedbu regionalnih sporazuma i dogovora, kao i razmjenu informacija, najbolje prakse i naučenih lekcija. Također pozdravljamo regionalne i međuregionalne inicijative za održivi razvoj. Nadalje, prepoznajemo potrebu za osiguranjem učinkovite povezanosti globalnih, regionalnih, subregionalnih i nacionalnih procesa za unaprijeđivanje održivog razvoja. Potičemo proširenja odgovarajućih kapaciteta regionalnih povjerenstava Ujedinjenih naroda i njihovih subregionalnih ureda u svrhu potpore državama članicama u provedbi održivog razvoja.

101. Naglašavamo potrebu za usklađenije i integriranije planiranja i donošenje odluka, prema potrebi, na nacionalnoj, subnacionalnoj i lokalnoj razini, te u tu svrhu, pozivamo zemlje da ojačaju nacionalne, subnacionalne i/ili lokalne ustanove ili relevantna tijela s više nositelja interesa i procese, prema potrebi, koji se bave

održivim razvojem, te da imaju i koordinaciju o pitanjima održivog razvoja i omoguće učinkovitu integraciju triju dimenzija održivog razvoja.

102. Pozdravljamo regionalne i međuregionalne inicijative za održivi razvoj, kao što su Program za partnerstvo 'Green Bridge', koji je dobrovoljan i otvoren za sudjelovanje svih partnera.

103. Naglašavamo potrebu za osiguranjem dugoročne političke predanosti održivom razvoju, uzimajući u obzir nacionalne okolnosti i prioritete i, u tom smislu, pozivamo sve zemlje da poduzmu potrebne radnje i mjere za postizanje održivog razvoja.

V. Okvir za djelovanje i praćenje procesa

A. Tematska područja i međusektorska pitanja

104. Svjesni smo da, kako bi se postigao cilj konferencije, odnosno osiguralo obnovljeno političko opredjeljenje za održivi razvoj, kao i da bi se bavilo temama zelenog gospodarstva u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva i institucionalnim okvirom za održivi razvoj, obvezujemo se da ćemo se baviti preostalim nedostacima u provedbi zaključaka važnih sastanaka na vrhu o održivom razvoju, potom, da ćemo se baviti novonastajućim izazovima i iskoristiti nove mogućnosti kroz aktivnosti navedene u nastavku ovoga okvira za djelovanje uz prema potrebi, potporu sredstava za provedbu. Svjesni smo da su ciljevi i pokazatelji, uključujući, prema potrebi, rodno osjetljive pokazatelje, vrijedni u mjerenju i ubrzanju napretka. Nadalje, napominjemo da se napredak u provedbi u nastavku navedenih radnji može povećati putem dobrovoljne razmjene informacija, znanja i iskustva.

Iskorjenjivanje siromaštva

105. Svjesni smo da tri godine prije 2015. godine, navedene kao ciljne godine u Milenijskim ciljevima razvoja, iako je bilo napretka u smanjenju siromaštva u nekim regijama, taj je napredak bio neujednačen, a broj ljudi koji žive u siromaštvu u nekim zemljama nastavlja rasti, dok žene i djeca čine većinu najugroženijih skupina, posebice u najmanje razvijenim zemljama, odnosno u Africi.

106. Svjesni smo da je ravnomjeran, sveobuhvatan i pravedan gospodarski rast u zemljama u razvoju ključan uvjet za iskorjenjivanje siromaštva i gladi te ostvarenje Milenijskih ciljeva razvoja. U tom smislu, ističemo da bi nacionalnim naporima zemalja u razvoju trebala poticajna okolina usmjerena prema proširenju njihovih razvojnih mogućnosti. Ističemo, isto tako, potrebu da se unutar programa Ujedinjenih naroda za razvoj iskorjenjivanju siromaštva dodijeli najviši prioritet, baveći se uzrocima i izazovima siromaštva putem integrirane, koordinirane i usklađene strategije na svim razinama.

107. Svjesni smo da se promicanjem općeg pristupa socijalnim uslugama može učiniti važan doprinos objedinjavanju i postizanju razvojnih koristi. Socijalni sustavi zaštite koji aktivno smanjuju nejednakost i socijalnu isključenost su ključni za iskorjenjivanje siromaštva i ranije ostvarenje Milenijskih ciljeva razvoja. U tom smislu, snažno podupiremo inicijative usmjerene ka jačanju socijalne zaštite za sve ljude

Sigurnost hrane i prehrane i održiva poljoprivreda

108. Potvrđujemo svoje obveze u pogledu prava svih na pristup sigurnim, dostatnim i hranjivim namirnicama, u skladu s pravom na primjerenu hranu i temeljnim pravom svakog čovjeka da ne bude gladan. Svjesni smo da je sigurnost hrane i prehrane postala gorući

globalni izazov pa u tom smislu dodatno potvrđujemo našu predanost jačanju sigurnosti hrane i pristupa primjerenim, sigurnim i hranjivim namirnicama za sadašnje i buduće generacije, a što se odnosi i na hranu za dojenčad i malu djecu do dvije godine, u skladu s 'Pet načela održive globalne sigurnosti hrane' usvojenih 2009. godine, u Rimu na Svjetskom samitu o sigurnosti hrane putem, prema potrebi, nacionalnih, regionalnih i globalnih strategija o sigurnosti hrane i prehrane.

109. Svjesni smo da značajan dio svetske sirotinje živi u ruralnim područjima, i da ruralne zajednice imaju važnu ulogu u gospodarskom razvoju mnogih zemalja. Naglašavamo potrebu za obnovom razvoja poljoprivrednog i ruralnog sektora, posebice u zemljama u razvoju, na ekonomski, socijalno i okolišno održiv način. Prepoznali smo važnost poduzimanja potrebnih radnji radi boljeg bavljenja potrebama ruralnih zajednica kroz, između ostalog, povećanje pristupa poljoprivrednih proizvođača, posebno malih proizvođača, žena, pripadnika starosjedilačkog naroda i ljudi koji žive u osjetljivim situacijama, kreditnim i ostalim financijskim uslugama, tržištima, sigurnom zakupu zemlje, zdravstvu, socijalnim uslugama, obrazovanju, osposobljavanju, znanju i odgovarajućim i priuštivim tehnologijama, a sve to i radi potrebe učinkovitog navodnjavanja, ponovne uporabe pročišćenih otpadnih voda, skupljanja i čuvanja vodnih zaliha. Ponavljamo važnost osnaživanja žena u ruralnim područjima kao ključnih subjekata poboljšanja poljoprivrednog i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane i prehrane. Također prepoznajemo važnost, za mnoge starosjedilačke narode i lokalne zajednice, i tradicionalne održive poljoprivredne prakse, uključujući tradicionalne načine opskrbe sjemenom.

110. Imajući u vidu različitosti poljoprivrednih uvjeta i sustava, riješili smo povećati održivu poljoprivrednu proizvodnju i produktivnost diljem svijeta, i to putem poboljšanja funkcioniranja tržišta i trgovinskih sustava i jačanjem međunarodne suradnje, posebice za zemlje u razvoju, povećanjem javnog i privatnog ulaganja u održivu poljoprivredu, upravljanje zemljom i ruralni razvoj. Ključna područja za ulaganje i potporu su održiva poljoprivreda praksa, ruralna infrastruktura, skladišni kapaciteti i srodne tehnologije, istraživanje i razvoj održivih poljoprivrednih tehnologija, razvoj snažnih poljoprivrednih zadruga i lanaca vrijednosti, kao i jačanje urbano-ruralnih poveznica. Također prepoznajemo potrebu za znatnim smanjenjem gubitaka hrane i otpada nakon ubiranja/žetve ili u okviru lanca opskrbe hranom.

111. Potvrđujemo nužnost promicanja, unapređenja i potpore poljoprivredi višeg stupnja održivosti, od usjeva, stoke, šumarstva, do ribarstva i akvakulture, koja poboljšava sigurnost hrane, iskorjenjuje glad a ekonomski je održiva, istovremeno čuvajući tlo, vodu, biljne i životinjske genetske resurse, bioraznolikost i ekosustave te povećavajući otpornost na klimatske promjene i prirodne katastrofe. Osim toga, prepoznajemo i potrebu za očuvanjem prirodnih ekoloških procesa koji podržavaju sustave proizvodnje hrane.

112. Naglašavamo potrebu za poboljšanjem održivog sustava stočarske proizvodnje, kroz poboljšanje planova paše i navodnjavanja u skladu s nacionalnim politikama, pravilima i propisima, zatim poboljšanje održivog sustava gospodarenja vodom, kao i napore u uklanjanju i sprečavanju širenja bolesti životinja, uviđajući da su prihodi za život poljoprivrednika, odnosno stočara, i zdravlje stoke međuovisni.

113. Nadalje, naglašavamo ključnu ulogu zdravih morskih ekosustava, održivog ribarstva i održive akvakulture za sigurnost hrane i prehrane te osiguranje prihoda za život milijunima ljudi.

114. Riješili smo djelovati u smislu proširenja istraživanja u poljoprivredi i savjetodavnih službi, osposobljavanja i obrazovanja u svrhu poboljšanja poljoprivredne produktivnosti i održivosti kroz dobrovoljnu razmjenu znanja i dobre prakse. Nadalje, riješili smo poboljšati pristup informacijama, tehničkom znanju i znanju kroz iskustvo (*know-how*), kao i putem novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija koje pomažu poljoprivrednicima, ribarima i šumarima birati između različitih načina postizanja održive poljoprivredne proizvodnje. Tražimo jačanje međunarodne suradnje u istraživanju u poljoprivredi s ciljem razvoja.

115. Ponovo potvrđujemo važan posao i sveobuhvatnu narav Odbora za svjetsku sigurnost hrane, uključujući i njegovu ulogu u omogućavanju provedbe procjena na inicijativu države o održivoj proizvodnji hrane i sigurnosti hrane, te preporučujemo zemljama da razmotre primjenu neobvezujućih Smjernica Odbora za svjetsku sigurnost hrane za odgovorno upravljanje zemljištem u zakupu, gospodarenjem u ribarstvu i šumarstvu, u kontekstu nacionalne sigurnosti hrane. Napominjemo i tekuće rasprave o odgovornom ulaganju u poljoprivredi u okviru Odbora, kao i načela takvog odgovornog ulaganja.

116. Naglašavamo potrebu bavljenja uzrocima pretjerane nepostojanosti cijena hrane, uključujući i strukturne uzroke istoga, na svim razinama, kao i potrebu za upravljanjem rizicima povezanim s visokim i pretjerano nepostojanim cijenama poljoprivrednih proizvoda i s tim povezanim posljedicama za globalnu sigurnost hrane i prehrane, kao i za male zakupce poljoprivrednog zemljišta i siromašne stanovnike urbanih područja..

117. Naglašavamo važnost pravodobnih, točnih i transparentnih informacija kao pomoći za rješavanje prekomjerne nepostojanosti cijena hrane, te na taj način promatramo Informacijski sustav poljoprivrednog tržišta pod okriljem Organizacije Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu (FAO) i pozivamo sudjelujuće međunarodne organizacije, privatni sektor i vlade da se pobrinu za pravovremeno informiranje javnosti o kvalitetnim prehrambenim proizvodima na tržištu.

118. Potvrđujemo da će sveobuhvatni, na pravilima temeljen, otvoren, nediskriminirajući i pravedan multilateralni trgovinski sustav promicati poljoprivredni i ruralni razvoj u zemljama u razvoju i doprinijeti svjetskoj sigurnosti hrane. Zagovaramo da nacionalne, regionalne i međunarodne strategije promiču sudjelovanje poljoprivrednika, posebice malih zakupaca poljoprivrednog zemljišta, uključujući i žene, na lokalnim, regionalnim, nacionalnim i međunarodnim tržištima.

Voda i odvodnja

119. Svjesni smo da je voda u središtu održivog razvoja budući da je usko povezana s nekoliko ključnih globalnih izazova. Stoga ponavljamo važnost integriranja vode u održivi razvoj i naglašavamo ključnu ulogu vode i odvodnje u trima dimenzijama održivog razvoja.

120. Potvrđujemo obveze iz Plana provedbe iz Johannesburga i Milenijske deklaracije koje se tiču smanjenja od pedeset posto do 2015. godine broja ljudi bez pristupa pitkoj vodi i osnovnim higijenskim uvjetima, kao i pripreme planova integriranog gospodarenja vodnim resursima, osiguravajući time održivo korištenje vode. Obvezujemo se na postupno napredno rješavanje pitanja pristupa zdravoj i priuštivoj pitkoj vodi te odvodnji svih, kao nužnog za iskorjenjivanje siromaštva, osnaživanje žena i zaštitu ljudskog zdravlja, a obvezujemo se i na, prema potrebi, značajno poboljšanje provedbe integriranog gospodarenja vodnim resursima na svim razinama. U tom smislu, potvrđujemo predanost ovim nastojanjima, posebice u zemljama u razvoju, putem mobilizacije sredstava iz svih izvora, izgradnje kapaciteta i prijenosa tehnologije.

121. Potvrđujemo da će se naše obveze u pogledu ljudskih prava na pitku vodu i odvodnju, postupno realizirati u korist našeg stanovništva, uz puno poštovanje nacionalnog suvereniteta. Također ističemo našu predanost razdoblju od 2005. do 2015. godine, proglašenom Međunarodnim desetljećem vode pod geslom "Voda za život".

122. Svjesni smo ključne uloge koju igraju ekosustavi u održavanju količine i kakvoće vode te podupiremo mjere unutar određenih nacionalnih granica za zaštitu i održivo upravljanje tim ekosustavima.

123. Naglašavamo potrebu za usvajanjem mjera za rješavanje problema poplava, suša i oskudice vode, uspostavljanjem ravnoteže između opskrbe i potrošnje, uključivanjem, prema potrebi, nekonvencionalnih vodnih resursa, te mobiliziranjem financijskih sredstva

i ulaganjem u infrastrukturu vodoopskrbe i odvodnje, u skladu s nacionalnim prioritetima.

124. Naglašavamo potrebu da usvajanjem mjera za značajno smanjenje onečišćenja vode, povećanja kakvoće vode, značajno poboljšanje pročišćavanja otpadnih voda, učinkovito korištenje vode i smanjenje gubitaka vode. Da bi se to postiglo, naglašavamo da je nužna međunarodna pomoć i suradnja.

Energija

125. Svjesni smo ključne uloge koju ima energija u procesu razvoja, budući da pristup održivim suvremenim energetske uslugama pridonosi iskorjenjivanju siromaštva, spašava živote, poboljšava zdravlje i pomaže osigurati temeljne ljudske potrebe. Naglašavamo da su te usluge bitne za socijalnu uključenost i ravnopravnost spolova te da je energija također ključni ulaz u proizvodnju. Obvezujemo se da ćemo omogućiti podršku za pristup ovim uslugama za 1,4 milijarde ljudi širom svijeta koji su trenutno bez njih. Uviđamo da je pristup tim uslugama presudan za postizanje održivog razvoja.

126. Naglašavamo potrebu da se ukloni prepreka pristupu održivim suvremenim energetske uslugama za sve, posebno za siromašne, koji si ne mogu priuštiti ove usluge čak i kada su raspoložive. Naglašavamo potrebu za dodatno djelovanje na poboljšanju ovoga stanja, pa i putem osiguranja odgovarajućih financijskih resursa, kako bi se ove usluge u zemljama u razvoju pružile na pouzdan, priuštiv, ekonomski održiv te društveno i okolišno prihvatljiv način.

127. Potvrđujemo podršku za provedbu nacionalnih i subnacionalnih politika i strategija, temeljenu na nacionalnim okolnostima i razvojnim težnjama određene zemlje, koristeći odgovarajuće vrste energetske izvora za zadovoljenje razvojnih potreba, pa i kroz povećano korištenje obnovljivih izvora energije i drugih tehnologija s niskim emisijama, učinkovitije korištenje energije, veće oslanjanje na napredne energetske tehnologije, uključujući i čistije tehnologije vezane za fosilna goriva, te održivo korištenje tradicionalnih energetske resursa. Predani smo promicanju održivih suvremenih energetske usluga za sve, kroz nacionalna i subnacionalna nastojanja povezana s, između ostaloga, elektrifikacijom i širenjem održivih rješenja za kuhanje i grijanje, kao i putem zajedničkih aktivnosti za razmjenu najbolje prakse i, prema potrebi usvajanja politika. Pozivamo vlade da stvore poticajne okoline koje javnom i privatnom sektoru olakšavaju ulaganja u odgovarajuće i neophodne tehnologije čistije energije.

128. Svjesni smo da su poboljšanje energetske učinkovitosti, povećanje udjela obnovljivih izvora energije te čistih i energetske učinkovitih tehnologija važni za održivi razvoj, kao i za rješavanje klimatskih promjena. Također prepoznajemo i potrebu za mjerama energetske učinkovitosti u urbanističkom planiranju, u zgradama i prometu, kao i u proizvodnji dobara i usluga te dizajnu proizvoda. Uviđamo i važnost promicanja poticaja u korist, odnosno važnost uklanjanja prepreka za poticanje energetske učinkovitosti i raznolikost energetske miksa, kao i važnost promicanja istraživanja i razvoja u svim zemljama, uključujući i zemlje u razvoju.

129. Napominjemo inicijativu koju je pokrenuo glavni tajnik pod nazivom 'Održiva energija za sve', koja je usmjerena na pristup energiji, energetske učinkovitosti i obnovljivim izvorima energije. Svi smo odlučili djelovati kako bismo održivu energiju učinili dostupnom svima, pomažući time u iskorjenjivanju siromaštva i postizanju održivog razvoja i svjetskog boljitka. Svjesni smo da su aktivnosti zemalja u pitanjima vezanim za energiju u širem smislu od velike važnosti i smatra ih se prioritetnima, sukladno specifičnim izazovima, kapacitetima i okolnostima u određenoj zemlji, kao i raznovrsnosti njenih energetske izvora.

Održivi turizam

130. Naglašavamo da turizam koji je dobro osmišljen i kojim se dobro upravlja može imati značajan doprinos trima dimenzijama održivog razvoja, biti blisko povezan s drugim sektorima,

te može donijeti pristojna radna mjesta i stvoriti trgovinske mogućnosti. Prepoznamo potrebu za potporom održivim turističkim djelatnostima i za odgovarajućom izgradnjom kapaciteta kojima se promiče svijest o okolišu, očuvanju i zaštiti okoliša, poštovanju biljnog i životinjskog svijeta, biološke raznolikosti, ekosustavima i kulturnoj raznolikosti, te poboljšava dobrobit i opstanak lokalnih zajednica podupirući njihova lokalna gospodarstva, te ljudski i prirodni okoliš u cjelini. Tražimo jaču potporu održivim turističkim djelatnostima i odgovarajućoj izgradnji kapaciteta u zemalja u razvoju, u svrhu doprinosa ostvarenju održivog razvoja.

131. Podupiremo promicanje ulaganja u održivi turizam, uključujući ekoturizam i kulturni turizam, što može značiti nastanak malih i srednjih poduzeća i olakšavanje pristupa financiranju, pa i kroz mikrokredite za siromašne, starosjedilačke narode i lokalne zajednice u područjima visokog eko-turističkog potencijala. U tom smislu, ističemo važnost donošenja, prema potrebi odgovarajućih smjernica i propisa u skladu s nacionalnim prioritetima i zakonodavstvom, relevantnim za poticanje i potporu održivom turizmu.

Održivi promet

132. Napominjemo da su promet i mobilnost ključni za održivi razvoj. Održivi promet može povećati gospodarski rast i poboljšati pristupačnost. Održivi promet postiže bolju integraciju gospodarstva, poštujući istovremeno okoliš. Uvidamo važnost učinkovitog kretanja ljudi i dobara, te pristupa za okoliš pouzdanom, sigurnom i priuštivom prometu kao sredstvu za poboljšanje socijalne jednakosti, zdravlja, pruživosti otpornost gradova, urbano-ruralne povezanosti i produktivnosti ruralnih područja. U tom smislu, uzimamo u obzir sigurnost na prometnicama kao dio naših nastojanja za postizanje održivog razvoja.

133. Podupiremo razvoj održivih prometnih sustava, uključujući i energetske učinkovite multimodalne prometne sustave, ponajprije sustave javnog prijevoza, čista goriva i vozila, kao i poboljšane prometne sustave u ruralnim područjima. Prepoznali smo potrebu za promicanjem integriranog pristupa osmišljavanju politika na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini za usluge prijevoza i sustave za promicanje održivog razvoja. Također smo svjesni da posebne razvojne potrebe zemalja u razvoju, koje su tranzitne i bez izlaza na more, treba uzeti u obzir prilikom ustanovljavanja održivih sustava tranzitnog prometa. U tom smislu prepoznamo potrebu za međunarodnom potporom zemljama u razvoju.

Održivi gradovi i ljudska naselja

134. Svjesni smo da, ako su dobro planirani i razvijeni, između ostalog i putem integralnog planiranja i pristupa upravljanju, gradovi mogu promicati ekonomski, socijalno i okolišno održiva društva. U tom smislu, prepoznamo potrebu za holističkim pristupom urbanom razvoju i ljudskim naseljima koji osigurava priuštivo stanovanje i infrastrukturu, a kao prioritet postavlja i poboljšanje uvjeta u sirotinjskim četvrtima i urbanu regeneraciju. Obvezujemo se da ćemo raditi na poboljšanju kvalitete ljudskih naselja, uključujući i uvjete života i rada stanovnika kako urbanih, tako i ruralnih krajeva, u kontekstu borbe protiv siromaštva, tako da svi ljudi imaju pristup osnovnim uslugama, stanovanju i mobilnosti. Također prepoznamo i potrebu za očuvanjem prirodne i kulturne baštine ljudskih naselja, revitalizacijom povijesnih četvrti i obnovom gradskih središta.

135. Obvezujemo se da ćemo promicati integrirani pristup planiranju i izgradnji održivih gradova i gradskih naselja, pa i kroz pružanje podrške lokalnoj samoupravi, povećanje javne svijesti i proširenje sudjelovanja svih, pa i siromašnih, stanovnika grada u donošenju odluka. Osim toga, obvezujemo se na promicanje politika održivog razvoja koje podržavaju sveobuhvatno stanovanje i socijalne usluge; sigurnu i zdravu životnu okolinu za sve, posebice djecu, mlade, žene te starije i invalidne osobe, priuštiv prijevoz i energiju; zaštitu i obnovu sigurnih i zelenih gradskih prostora, sigurnu i čist pitku vodu i uređenu odvodnju, zdravu kakvoću zraka; stvaranje pristojnih radnih mjesta, te poboljšano urbano planiranje i poboljšanje uvjeta u sirotinjskim četvrtima. Nadalje, podržavamo održivo gospodarenje otpadom

putem smanjenja, uporabe i ponovne uporabe (recikliranja) otpada. Naglašavamo kako je važno u postupku urbanog planiranja uzeti u obzir i smanjenje rizika od nesreća, otpornost i klimatske rizike. Prepoznajemo napore gradova za uravnoteženje razvoja s ruralnim područjima.

136. Naglašavamo značaj povećanja broja regija s velikim gradovima, samih velikih gradova i mjesta koja provode politike održivog urbanog planiranja i izgradnje kako bi učinkovito odgovorili na očekivani rast broja urbanog stanovništva u narednim desetljećima. Napominjemo da je za održivo urbano planiranje korisno uključivanje više zainteresiranih strana, kao i sveobuhvatno korištenje informacija i razvrstanih podataka o spolu, demografskim kretanjima, raspodjeli prihoda i nelegalno izgrađenim naseljima. Svjesni smo važne uloge lokalnih samouprava u osmišljavanju vizije održivosti gradova, od začetka urbanog planiranja, preko revitalizacije starih gradova i naselja, pa i usvajanjem programa energetske učinkovitosti u zgradarstvu. te razvoja održivih, lokalno odgovarajućih prometnih sustava. Nadalje, prepoznajemo važnost planiranja višenamjenskog korištenja i poticanje mobilnosti bez motornih vozila, odnosno promicanjem hodanja i razvojem biciklističke infrastrukture.

137. Svjesni smo da partnerstvo između gradova i zajednica igra važnu ulogu u promicanju održivog razvoja. U tom pogledu, naglašavamo potrebu jačanja postojećih mehanizama i platforma suradnje, partnerskih sporazuma i drugih alata za unaprjeđivanje koordinirane provedbe Agende o ljudskim naseljima, uz aktivno uključivanje svih relevantnih tijela Ujedinjenih naroda, s općim ciljem postizanja održivog urbanog razvoja. Osim toga, prepoznajemo trajnu potrebu za primjerenim i predvidivim financijskim doprinosom Zaklade Ujedinjenih naroda za ljudska naselja kako bi se osigurala pravodobna, učinkovita i konkretna globalna provedba Agende o ljudskim naseljima.

Zdravlje i stanovništvo

138. Svjesni smo da je zdravlje kako preduvjet za, tako i ishod, te pokazatelj svih triju dimenzija održivog razvoja. Shvaćamo da ciljevi održivog razvoja mogu biti postignuti jedino kada nema velike pojavnosti iscrpljujućih zaraznih i nezaraznih bolesti, odnosno ondje gdje stanovništvo može ući u stanje fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja. Uvjereni smo da je djelovanje na socijalne i okolišne odrednice zdravlja, kako siromašnih i ranjivih ljudi, tako i cjelokupnog stanovništva, važno radi stvaranja sveobuhvatnih, pravednih, ekonomski produktivnih i zdravih društava. Tražimo cjelovito ostvarivanje prava na uživanje najvišeg mogućeg standarda fizičkog i mentalnog zdravlja.

139. Uočavamo i važnost sveopće pokrivenosti zdravstvenom zaštitom u svrhu poboljšanja zdravlja, socijalne kohezije i održivog društvenog i gospodarskog razvoja. Jamčimo jačanje zdravstvenih sustava u smjeru osiguranja pravedne, sveopće pokrivenosti zdravstvenom uslugom. Pozivamo sve relevantne subjekte da se uključe u koordinirano multisektorsko djelovanje radi žurnog rješavanja zdravstvenih potreba svjetskog stanovništva.

140. Svjesni smo da HIV i AIDS, malarija, tuberkuloza, gripa, dječja paraliza i druge zarazne bolesti ostaju i dalje ozbiljna globalna pitanja, a mi se obvezujemo da ćemo udvostručiti napore kako bi se omogućio sveopći pristup prevenciji, liječenju, skrbi i potpori, te da bi se uklonio prijenos HIV-a s majke na dijete, kao i nastojanje za obnavljanje i jačanje borbe protiv malarije, tuberkuloze i zanemarenih tropskih bolesti.

141. Potvrđujemo da globalan teret i prijetnja od nezaraznih bolesti predstavljaju jedan od glavnih izazova održivom razvoju u dvadeset prvom stoljeću. Obvezujemo se da ćemo jačati zdravstvene sustave kako bi pružili ravnopravnu i opću pokrivenost, kao i da ćemo promicati priuštiv pristup prevenciji, liječenju, skrbi i potpori u slučaju nezaraznih bolesti, a posebice raka, kardiovaskularnih bolesti, kroničnih bolesti dišnog sustava i dijabetesa. Također smo predani uspostavi ili jačanju multisektorskih nacionalnih politika sprječavanja i kontrole nezaraznih bolesti. Svjesni smo i da smanjenje onečišćenja, između ostalog, zraka, vode i kemijskim putem dovodi do pozitivnih učinaka na zdravlje.

142. Potvrđujemo pravo na punu primjenu odredaba Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS), Deklaracije iz Dohe o Sporazumu o TRIPS-u i javnom zdravstvu, Odluke Općeg vijeća WTO-a od 30. kolovoza 2003. godine o provedbi stavka 6. Deklaracije iz Dohe o Sporazumu o TRIPS-u i javnom zdravstvu, a kada službena procedura usvajanja izmjena i dopuna bude završena, i odredbe članka 31. Sporazuma, koji navodi prilagodbe u cilju zaštite javnog zdravlja te, posebice, u cilju promicanja pristupa lijekovima za sve. i u tom pogledu, osiguranja pomoći zemljama u razvoju.

143. Tražimo daljnju suradnju na nacionalnim i međunarodnoj razini za jačanje zdravstvenih sustava kroz povećanje financiranja zdravstva, zapošljavanja u zdravstvu, razvoj i osposobljavanje te zadržavanje zdravstvenog osoblja, potom kroz poboljšanu rasprostranjenost i pristup sigurnim, priuštivim, učinkovitim i kvalitetnim lijekovima, cjepivima i medicinskim tehnologijama, i na kraju kroz poboljšanje zdravstvene infrastrukture. Podupiremo ulogu Svjetske zdravstvene organizacije kao vodećeg i koordinacijskog tijela za zdravstvo na međunarodnoj razini.

144. Obvezujemo se sustavnom razmatranju projekcija kretanja stanovništva u okviru strategija i politika nacionalnog, ruralnog i urbanog razvoja. Planiranjem koje u obzir uzima predviđanja, možemo iskoristiti mogućnosti i odgovoriti na izazove povezane s demografskim promjenama, uključujući migracije.

145. Pozivamo za cjelovitu i učinkovitu provedbu Pekinške platforme za djelovanje i Programa djelovanja Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju, i rezultata njihovih preglednih konferencija, uključujući i ispunjavanje obveza koji dovode do seksualnog i reproduktivnog zdravlja te promicanja i zaštite svih ljudskih prava u tom kontekstu. Naglašavamo potrebu osiguranja sveopćeg pristupa reproduktivnom zdravlju, uključujući planiranje obitelji i spolno zdravlje, te potrebu integracija reproduktivnog zdravlja u nacionalne strategije i programe.

146. Predani smo smanjenju smrtnosti majki i djece, te poboljšanju zdravlja žena, mladih i djece. Potvrđujemo naše opredjeljenje za ravnopravnost spolova i zaštitu prava žena, muškaraca i mladih da imaju kontrolu te slobodno i odgovorno odlučuju pitanjima vezanim za njihov spolni život, uključujući pristup spolnom i reproduktivnom zdravlju, bez prisile, diskriminacije i nasilja. Aktivno ćemo djelovati kako bismo osigurali da zdravstveni sustavi pružaju potrebne informacije i zdravstvene usluge koje se tiču seksualnog i reproduktivnog zdravlja žena, a djelovati ćemo i u smjeru osiguranja sveopćeg pristupa sigurnim, učinkovitim, priuštivim i prihvatljivim suvremenim metodama planiranja obitelji, budući da je to bitno za zdravlje žena i napredovanje ravnopravnost spolova.

Promicanje pune i produktivne zaposlenosti, pristojnog posla za sve i socijalne zaštite

147. Svjesni smo da su iskorjenjivanje siromaštva, puna i produktivna zaposlenost i pristojan posao za sve, te socijalna integracija i zaštita međusobno povezani te da se međusobno jačaju, kao i da je na svim razinama potrebno stvoriti poticajne okoline koje ih promiču.

148. Brinu nas uvjeti na tržištu rada i rašireni deficit raspoloživih mogućnosti za pristojan posao, posebice za mlade žene i muškarce. Pozivamo sve vlade da odgovore na globalni izazov zapošljavanja mladih, i to pripremom i provedbom strategija i politika koje pružaju mladim ljudima u cijelom svijetu pristup pristojnom i produktivnom poslu, jer će tijekom narednih desetljeća biti potrebno stvoriti radna mjesta kako bi se osigurao održiv i sveobuhvatan razvoj i smanjilo siromaštvo.

149. Svjesni smo važnosti otvaranja novih radnih mjesta ulaganjem u i razvojem čvrste i učinkovite gospodarske i socijalne infrastrukture i kapacitete produktivnosti za održivi razvoj i ravnomjeran, inkluzivan te pravedan gospodarski rast. Pozivamo zemlje da poboljšaju ulaganja u infrastrukturu za održivi razvoj, a mi smo suglasni u pružanju potpore fondovima, programima i agencijama Ujedinjenih naroda kako bi se u tom pogledu pomoglo i poticalo nastojanja zemalja u razvoju, a posebice onih najmanje razvijenih.

150. Potvrđujemo važnost otvaranja novih radnih mjesta usvajanjem makroekonomskih politika koje gledaju u budućnost i promiču održivi razvoj te dovode do trajnog, inkluzivnog i ravnomjernog gospodarskog rasta, povećanja mogućnosti produktivnog zapošljavanja i promiču poljoprivredni i industrijski razvoj.

151. Naglašavamo potrebu za proširenjem mogućnosti zapošljavanja i prihodovanja za sve, a posebice za žene i muškarce koji žive u neimaštini te, u tom smislu, podržavamo nacionalna nastojanja kako bi se osigurala nova radna mjesta za siromašne, kako u ruralnim, tako i urbanim područjima, što uključuje i potporu malom i srednjem poduzetništvu.

152. Svjesni smo da radnici trebaju imati pristup obrazovanju, osposobljavanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnom osiguranju, temeljnim pravima na radu, socijalnoj i pravnoj zaštiti, uključujući sigurnost i zaštitu na radu te mogućnosti za rad. Vlade, sindikati, radnici i poslodavci imaju svoje uloge u promicanju pristojnog posla za sve, i svi bi trebali pomoći mladim ljudima da imaju pristup stjecanju potrebnih vještina i pristup mogućnosti zapošljavanja, uključujući nove i rastuće sektore. Žene i muškarci bi trebali imati jednak pristup mogućnostima za stjecanje radnih sposobnosti, kao i pristup zaštiti radnika. Prepoznali smo važnost pravedne tranzicije, uključujući programe za pomoć radnicima da se prilagode promjenjivim uvjetima na tržištu rada.

153. Osim toga, svjesni smo da neformalni neplaćeni rad koji uglavnom obavljaju žene, značajno doprinosi ljudskoj dobrobiti i održivom razvoju. U tom se smislu obvezujemo da ćemo raditi na sigurnim i pristojnim radnim uvjetima i pristupu socijalnoj zaštiti i obrazovanju.

154. Svjesni smo da se mogućnosti za pristojan rad za sve i stvaranje novih radnih mjesta mogu stvoriti kroz javna i privatna ulaganja u znanstvene i tehnološke inovacije, javne radove u obnovi, regeneraciji i očuvanju prirodnih resursa i ekosustava te kroz socijalne i društvene usluge. Ohrabreni smo inicijativama vlada za stvaranje radnih mjesta za siromašne osobe u obnovi i upravljanju prirodnim resursima i ekosustavima, a mi potičemo privatni sektor da doprinese omogućavanju dostojanstvenog rada za sve i stvaranju novih radnih mjesta za žene i muškarce, a posebice mlade ljude, i to kroz partnerstva s malim i srednjim poduzetništvom i zadrugama. U tom smislu, svjesni smo važnosti nastojanja u promicanju razmjene informacija i znanja o pristojnom poslu za sve i stvaranju radnih mjesta, uključujući inicijative za 'zelene poslove' i srodne vještine te nastojanja da se olakša integracija relevantnih podataka u nacionalne politike gospodarstva i zapošljavanja.

155. Potičemo razmjenu iskustava i najbolje prakse tako da se time odgovara na problem visoke razine nezaposlenosti i nedovoljne zaposlenosti, posebice među mladima.

156. Naglašavamo potrebu da se osigura socijalna zaštita svim članovima društva, njegujući rast, socijalnu pravdu i koheziju, uzimajući pod okrilje i one koji nisu zaposleni u formalnoj ekonomiji. U tom smislu, ozbiljno preporučujemo nacionalne i lokalne inicijative s ciljem pružanja osnovnog socijalnog standarda svim građanima. Podržavamo globalni dijalog o najboljim praksama za programe socijalne zaštite koje uzimaju u obzir tri dimenzije održivog razvoja i, u tom smislu, napominjemo Preporuke 202 Međunarodne organizacije rada (ILO) u vezi osnovnih nacionalnih socijalnih standarda.

157. Pozivamo države da promiču i djelotvorno štite ljudska prava i temeljne slobode svih

migranata, bez obzira na status migracije, a osobito žena i djece, te da međunarodne migracije rješavaju kroz međunarodnu, regionalnu ili bilateralnu suradnju i dijalog te sveobuhvatnim i uravnoteženim pristupom, priznavajući uloge i odgovornosti zemalja podrijetla, tranzita i odredišta u promicanju i zaštiti ljudskih prava svih migranata, a izbjegavaju pristupe koji bi mogli pogoršati njihovu ranjivost.

Oceani i mora

158. Svjesni smo da oceani, mora i obalna područja čine integriranu i bitnu sastavnicu Zemljinog ekosustava, te su ključni za njegovo održavanje, kao i da međunarodno pravo, što je vidljivo u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora, pruža pravni okvir za očuvanje i održivo korištenje oceana i njihovih resursa. Naglašavamo važnost očuvanja i održivog korištenja oceana i mora i njihovih resursa za održivi razvoj, i to zbog njihova doprinosa iskorjenjivanju siromaštva, ravnomjernom gospodarskom rastu, sigurnosti hrane i omogućavanju održivog načina življenja i pristojnog rada, dok se u isto vrijeme štiti biološka raznolikost i morski okoliš te odgovara na izazove klimatskih promjena. Obvezujemo se, stoga, da ćemo štititi i obnoviti zdravlje, produktivnost i otpornost oceana i morskih ekosustava, te održati njihovu biološku raznolikost, omogućavajući njihovo očuvanje i održivo korištenje radi sadašnjih i budućih generacija, te da ćemo učinkovito primijeniti ekosustavni pristup i pristup predostrožnosti, u skladu s međunarodnim pravom, u upravljanju aktivnostima koje imaju utjecaj na morski okoliš.

159. Prepoznali smo važnost Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora za unaprjeđenje održivog razvoja i njezino gotovo sveopće usvajanje među državama, te u tom pogledu pozivamo sve njezine stranke da u potpunosti ispune svoje obaveze, sukladno Konvenciji.

160. Prepoznali smo važnost izgradnje kapaciteta zemalja u razvoju da bi mogle iskoristiti prednosti očuvanja i održivog korištenja oceana i mora i njihovih resursa i, u tom pogledu, naglašavamo potrebu za suradnjom u znanstvenom istraživanju mora kako bi se primijenile odredbe Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora i zaključci velikih sastanaka na vrhu o održivom razvoju, kao i za prijenos tehnologije, uzimajući u obzir Kriterije i smjernice Međuvladine oceanografske komisije za prijenos tehnologije povezane s morem.

161. Podržavamo i Redovan postupak globalnog izvještavanja i procjene stanja morskog okoliša, uključujući socijalne i gospodarske aspekte, ustanovljen u okviru Opće skupštine, i s nestrpljenjem očekujemo završetak njegove prve globalne integrirane procjene stanja morskog okoliša do 2014. godine, kao i prvo razmatranje istoga dokumenta na zasjedanju Opće Skupštine. Preporučamo državama da, na odgovarajućim razinama, razmotre rezultate procjene.

162. Prepoznali smo važnost očuvanja i održivog korištenja morske bioraznolikosti područja izvan nacionalnih nadležnosti. Napominjemo da je u okviru Opće skupštine u tijeku rad *ad hoc* ustanovljene neformalne radne skupine za proučavanje pitanja vezanih za očuvanje i održivo korištenje morske biološke raznolikosti područja izvan nacionalnih nadležnosti. Nastavljajući se na rad *ad hoc* radne skupine, a prije kraja šezdeset devetog zasjedanja Opće skupštine, odlučni smo žurno djelovati po pitanju očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti područja izvan nacionalnih nadležnosti, i to donošenjem odluke o pripremi međunarodnog instrumenta pod Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora.

163. Napominjemo sa zabrinutošću da je zdravlje oceana i morske biološke raznolikosti pod negativnim utjecajem onečišćenja mora, uključujući i razne naplavine, posebice plastike, postojanih organskih onečišćujućih tvari, teških metala i spojeva na bazi dušika iz niza morskih i kopnenih izvora, uključujući ispuštanje tvari s broda i kopna. Obvezujemo se da ćemo poduzeti mjere kako bi se smanjila učestalost i utjecaji takvih onečišćenja na morske ekosustave, te učinkovito provesti relevantne konvencije usvojene u okviru Međunarodne pomorske organizacije (IMO), te pratiti tijek relevantnih inicijativa kao što su

Globalni akcijski program zaštite morskog okoliša od djelatnosti s kopna, kao i usvajanje usklađenih strategija u tu svrhu. Dodatno se obvezujemo da ćemo do 2025. godine, temeljem prikupljenih znanstvenih podataka, postići značajno smanjenje naplavina kako bi se spriječila šteta obalnom i morskome okolišu.

164. Napominjemo značajnu prijetnju koju za morske ekosustave i resurse predstavljaju strane invazivne vrste i obvezujemo se da ćemo provesti mjere za sprečavanje uvođenja stranih vrsta, te se obvezujemo na svladavanje štetnih učinaka na okoliš stranih invazivnih vrsta, uključujući, prema potrebi, i mjere usvojene u okviru Međunarodne pomorske organizacije.

165. Napominjemo da su porast razine mora i erozije obale ozbiljne prijetnje mnogim obalnim područjima i otocima, osobito u zemljama u razvoju, te u tom smislu pozivamo međunarodnu zajednicu da poveća svoja nastojanja u odgovoru na te izazove.

166. Pozivamo za potporu inicijativama koje se odnose na kiselost oceana i utjecaj klimatskih promjena na morske i obalne ekosustave i resurse. U tom smislu, ponavljamo potrebu zajedničkog rada na sprečavanju daljnjeg zakiseljavanja oceana, kao i otpornosti morskih ekosustava te ljudskih zajednica čija izdržavanja za život ovisi o njima, a za potporu znanstvenog istraživanja mora, praćenje i promatranje povećane kiselosti oceana i posebno ugroženih ekosustava, pa i kroz pojačanu međunarodnu suradnju u ovom pogledu.

167. Naglašavamo svoju zabrinutost uslijed potencijalnih utjecaja na fertilizaciju oceana. U tom smislu, podsjećamo na odluke relevantnih međuvladinih tijela vezane za fertilizaciju oceana i odlučno nastavljamo s najvećim se oprezom baviti fertilizacijom oceana, sukladno pristupu s predostrožnosti.

168. Obvezujemo se da ćemo pojačati svoje napore radi ispunjavanja cilja do 2015. godine, kako je usuglašeno Planom provedbe iz Johannesburga za održavanje ili obnavljanje fonda do razina koje mogu dati najviši održivi prinos na žurnoj osnovi. U tom se smislu dodatno obvezujemo na žurno poduzimanje mjera potrebnih za održavanje ili obnavljanje svih zaliha najmanje do razina koje mogu osigurati najviši održivi prinos, s ciljem postizanja ovih ciljeva u najkraćem ostvarivom vremenu, kao što nalažu njihova biološka obilježja. Da bismo to postigli, obvezujemo se na žurnu pripremu i provedbu planova upravljanja utemeljenih na znanosti, između ostalog i putem smanjenja ili obustave ribolova, sukladno stanju fonda. Nadalje se obvezujemo na poboljšanje gospodarenja usputnim ulovom, otpadom i rješavanjem pitanja drugih štetnih utjecaja ribolova na ekosustav, uključujući pitanje odbacivanja destruktivnih ribolovnih praksi. Osim toga, obavezujemo se da ćemo poboljšati mjere zaštite osjetljivih morskih ekosustava od znatnih štetnih utjecaja, i to učinkovitom primjenom procjena utjecaja. Takve radnje, uključujući i one putem nadležnih organizacija, treba poduzeti u skladu s međunarodnim pravom, odgovarajućim međunarodnim instrumentima i relevantnim odlukama Opće skupštine, kao i smjernicama FAO-a.

169. Pozivamo države potpisnice Sporazuma iz 2005. godine, o provedbi odredaba Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora koje se odnose na zaštitu i gospodarenje raspršenim ribljim fondom i izrazito migratornim ribljim fondom da u potpunosti provode obveze proizašle iz navedenog Sporazuma i da, u skladu s njegovim dijelom VII., u potpunosti priznaju posebne zahtjeve država u razvoju. Osim toga, pozivamo sve države na primjenu Kodeksa ponašanja u odgovornom ribolovu, kao i međunarodne akcijske planove i tehničke smjernice FAO-a.

170. Svjesni smo da nezakonit, neprijavljen i nepropisan ribolov oduzima mnogim zemljama ključni prirodni resurs i ostaje trajna prijetnja njihovom održivom razvoju. Potvrđujemo našu riješenost da se otkloni nezakonit, neprijavljen i nepropisan ribolov, kako je predviđeno Planom provedbe iz Johannesburga, te spriječi i zaustavi takva praksa, i to na sljedeće načine: pripremom i provedbom nacionalnih i regionalnih akcijskih planova u skladu s Međunarodnim akcijskim planom FAO-a za sprečavanje, odvratanje od i otklanjanje

nezakonitog, neprijavljenog i nepropisnog ribolova; provedbom, sukladno međunarodnom pravu, učinkovitih i koordiniranih mjera od strane obalnih država, država zastave, država luke, država najma plovila te država državljanstva stvarnih vlasnika i drugih koji pomažu ili se upuštaju u nezakonit, neprijavljen i nepropisan ribolov; identificiranjem plovila koja sudjeluju u takvom ribolovu i oduzimanju prekršiteljima koristi nastale od njega; suradnjom sa zemljama u razvoju na sustavnom utvrđivanju potreba i izgradnji kapaciteta, uključujući i potporu sustavima praćenja, kontrole, nadzora, usklađenosti i provedbe.

171. Pozivamo države koje su potpisale Sporazum FAO-a o mjerama koje poduzimaju države luke za sprječavanje, odvratanje od i otklanjanje nezakonitog, neprijavljenog i nepropisnog ribolova da ubrzaju postupke za ratifikaciju s obzirom na rano stupanje Sporazuma na snagu.

172. Potvrđujemo potrebu za transparentnošću i odgovornošću regionalnih organizacija za upravljanje ribarstvom. Svjesni smo napora koje su te regionalne organizacije već uložile u obliku provedbe neovisnih ocjena djelotvornosti, te pozivamo sve regionalne organizacije za upravljanje ribarstvom da redovito provode takve postupke ocjenjivanja te rezultate učine javno dostupnim. Potičemo postupanje prema preporukama proizašlih iz takvih ocjena te preporučujemo da, prema potrebi, s vremenom takva provjera bude opsežnija.

173. Potvrđujemo predanost Planu provedbe iz Johannesburga i u dijelu o ukidanju subvencija koje pridonose nezakonitom, neprijavljenom i nepropisnom ribolovu i prekomjernom kapacitetu ribolovne flote, uzimajući u obzir važnost ovog sektora u zemljama u razvoju, te potvrđujemo naše opredjeljenje za utvrđivanje multilateralne stege nad subvencijama u ribarstvu koja će utjecati na mandate Agende WTO-a za razvoj iz Dohe te Ministarsku deklaraciju iz Hong Konga da pojačaju stegu nad subvencijama u sektoru ribarstva, uključujući i putem zabrane određenih oblika subvencija u ribarstvu koje pridonose prevelikom kapacitetu ribolovne flote i prekomjernom izlovu ribe, prihvaćajući pri tomu da odgovarajući i učinkovit poseban odnos prema zemljama u razvoju i najmanje razvijenim zemljama treba biti sastavni dio pregovora WTO-a o subvencijama u ribarstvu, uzimajući u obzir važnost ovoga sektora za pitanja razvojnih prioriteta, smanjenja siromaštva, izdržavanja za život i sigurnosti hrane. Potičemo države da dodatno poboljšaju transparentnost i izvještavanje o važećim programima subvencija u ribarstvu putem WTO-a. S obzirom na stanje ribolovnih resursa, i bez dovođenja u pitanje mandata Agende WTO-a iz Dohe i Ministarske deklaracije iz Hong Konga za subvencije u ribarstvu ili potrebu dovršetka tih pregovora, potičemo države na ukidanje tih subvencija koje pridonose prevelikom kapacitetu ribolovne flote i prekomjernom izlovu ribe, te da se suzdrže od uvođenja novih subvencija takve vrste ili proširenja ili povećanje postojećih.

174. Pozivamo na žurno, do 2014. godine, utvrđivanje i opću prihvaćenost strategija koje dodatno pomažu zemljama u razvoju, osobito najmanje razvijenim zemljama i malim otočnim državama u razvoju, u pripremanju njihovih nacionalnih kapaciteta za očuvanje, održivo upravljanje i ostvarenje koristi od održivog ribarstva, pa i kroz poboljšani pristup tržištu ribljih proizvoda iz zemalja u razvoju.

175. Obvezujemo se da ćemo pažljivo motriti potrebu da se osigura pristup ribarstvu i važan pristup tržištima naturalnim, malim ribarskim obiteljima, i ženama pomoćnim radnicama u ribarstvu, kao i starosjedilačkim narodima i njihovim zajednicama, osobito u zemljama u razvoju, s naglaskom na male otočne države u razvoju.

176. Također, prepoznajemo i značajan gospodarski, socijalni i okolišni doprinos koraljnih grebena, posebice u otočnim i drugim obalnim državama, kao i značajnu osjetljivost koraljnih grebena i šuma mangrova na utjecaje, uključujući i klimatske promjene, kao što su kiselost oceana, pretjerani izlov ribe destruktivne ribolovne prakse i onečišćenje. Podržavamo međunarodnu suradnju s ciljem očuvanja ekosustava koraljnih

grebena i šuma mangrova i ostvarenja njihovih socijalnih, gospodarskih i okolišnih koristi, kao i olakšavanje tehničke suradnje i dobrovoljne razmjene informacija.

177. Ponovno potvrđujemo važnost mjera očuvanja namijenjenih točno određenom području, uključujući zaštićena morska područja, u skladu s međunarodnim pravom i na temelju najboljih raspoloživih znanstvenih podataka, kao sredstva za očuvanje biološke raznolikosti i održivog korištenja njezinih sastavnica. Napominjemo odluku X./2 Desetog sastanka Konferencije potpisnica Konvencije o biološkoj raznolikosti da, do 2020. godine, 10 posto obalnih i morskih područja, posebice područja biološke raznolikosti i ekosustava od posebnog značaja, moraju biti očuvana putem učinkovitih i odgovorno vođenih, okolišno reprezentativnih i dobro povezanih sustava zaštićenih područja i drugih učinkovitih mjera očuvanja namijenjenih točno određenom području.

Male otočne države u razvoju

178. Potvrđujemo da male otočne države u razvoju i dalje ostaju poseban slučaj u smislu održivog razvoja zbog svoje jedinstvene i posebne osjetljivosti, uključujući neznatnu veličinu, udaljenost, ograničene resurse i izvozne temelje, izloženost globalnim izazovima okoliša i vanjskim gospodarskim potresima, uključujući i veliki raspon utjecaja klimatskih promjena i potencijalno češć i snažniji elementarni nepogod. Napominjemo sa zabrinutošću da rezultat Petogodišnje ocjene Strategije iz Mauricijusa govori da su male otočne države u razvoju manje napredovale od većine drugih skupina, ili čak krenule unazad, u gospodarskom smislu, posebice u smislu smanjenja siromaštva i održivosti dugovanja. Porast razine mora i drugi štetni utjecaji klimatskih promjena i dalje predstavljaju značajan rizik za male otočne države u razvoju i njihova nastojanja da postignu održivi razvoj, a za mnoge ti utjecaji predstavljaju i najteže prijetnje njihovom opstanku i održivosti, a za neke čak i gubitak teritorija. Također smo i dalje zabrinuti jer, iako su male otočne zemlje u razvoju napredovale u područjima ravnopravnosti spolova, zdravstvu, obrazovanju i pitanjima okoliša, njihov sveukupni napredak prema ostvarenju Milenijskih ciljeva razvoja i dalje je neujednačen.

179. Pozivamo na nastavak i jačanje napora koji će pomoći malim otočnim državama u razvoju u provedbi Akcijskog programa iz Barbadosa i Strategije iz Mauricijusa. Također pozivamo na jačanje potpore sustava Ujedinjenih naroda malim otočnim državama u razvoju u njihovim nastojanjima da na svom putu k održivom razvoju odgovore stalnim i novonastajućim izazovima.

180. Nastavljajući se na Akcijski program iz Barbadosa i Strategiju iz Mauricijusa, tražimo sazivanje u 2014. godini treće međunarodne konferencije o malim otočnim državama u razvoju, prepoznavajući važnost koordiniranog, uravnoteženog i integriranog djelovanja na rješavanju izazova održivog razvoja s kojima se suočavaju male otočne zemlje u razvoju, te pozivamo Opću skupštinu da na svom šezdeset sedmom zasjedanju utvrdi modalitete konferencije.

Najmanje razvijene zemlje

181. Suglasni smo učinkovito provoditi Akcijski program iz Istanbula te u potpunosti uvrstiti njegova prioritetna područja u postojeći okvir za djelovanje, a čija će šira provedba doprinijeti sveopćem cilju Akcijskog programa iz Istanbula, odnosno omogućavanju polovici najmanje razvijenih zemlja da do 2020. godine zadovolje kriterije prelaska u viši stupanj razvijenosti.

Zemlje u razvoju bez izlaska na more

182. Pozivamo države članice, uključujući i partnere za razvoj, organizacije sustava Ujedinjenih naroda i druge relevantne međunarodne, regionalne i subregionalne organizacije, da dodatno ubrzaju provedbu pojedinih radnji povezanih s pet prioriteta usuglašanih u Akcijskom programu iz Almatyja i one sadržane u deklaraciji o polugodišnjoj ocjeni

Akcijskog programa iz Almatyja, na bolje koordiniran način, osobito za izgradnju, održavanje i poboljšanje njihovih prometnih, skladišnih i drugih objekata povezanih s tranzitom, uključujući i alternativne pravce, izgradnju nedostajućih poveznica i poboljšanu komunikacijsku i energetska infrastrukturu, kako bi se podržao održivi razvoj zemalja bez izlaza na more.

Afrika

183. Iako smo svjesni da je donekle učinjen napredak prema ispunjenju međunarodnih obveza vezanih uz razvojne potrebe Afrike, naglašavamo da ostaju značajni izazovi u postizanju održivog razvoja na tom kontinentu.

184. Pozivamo međunarodnu zajednicu da poboljša podršku i ispuni obveze boljeg djelovanja u područjima kritičnim za održivi razvoj Afrike i pozdravljamo napore partnera u razvoju na jačanju suradnje s Novim partnerstvom za razvoj Afrike. Također, pozdravljamo napredak afričkih zemalja u jačanju demokracije, ljudskih prava, dobrog gospodarenja i čvrstog ekonomskog upravljanja, te potičemo afričke zemlje da nastave ulagati napore u tom pogledu. Pozivamo sve partnere za razvoj Afrike, posebice razvijene zemlje, da podrže afričke zemlje u jačanju ljudskih kapaciteta i demokratskih institucija, u skladu sa svojim prioritetima i ciljevima, imajući u vidu unapređenje razvoja Afrike na svim razinama, i to putem olakšanog prijenosa tehnologije potrebne afričkim zemljama, kao što je zajednički usuglašeno. Prepoznavamo trajna nastojanja afričkih zemalja u stvaranju poticajnog okruženja za sveobuhvatni rast koji podržava održivi razvoj te za međunarodnu zajednicu kako bi i dalje nastojala povećati protok novih i dodatnih financijskih sredstva za razvoj iz svih izvora, javnih i privatnih, domaćih i stranih, za podupiranje napora afričkih zemalja za razvoj, a pozdravljamo i razne važne inicijative ustanovljene u ovom smislu između afričkih zemalja i njihovi partnera u razvoju.

Regionalna nastojanja

185. Potičemo koordinirana regionalna djelovanja za promicanje održivog razvoja. U tom smislu svjesni da su već poduzeti važni koraci za promicanje održivog razvoja, posebice u regiji arapskih zemalja, Latinske Amerike i Kariba i azijsko-pacifičkoj regiji, putem relevantnih foruma, uključujući i one u okviru regionalnih povjerenstava Ujedinjenih naroda. Uz napomenu da su izazovi u nekim područjima još uvijek prisutni, međunarodna zajednica pozdravlja ova nastojanja i postignute rezultate te poziva na djelovanje na svim razinama u smislu daljnje pripreme i provedbe.

Smanjenje rizika od velikih nepogoda

186. Potvrđujemo našu predanost Okviru za djelovanje 2005.-2015. iz Hyogoa: izgradnji sposobnosti brzog oporavka naroda i zajednica od velikih nepogoda, i pozivamo države, sustav Ujedinjenih naroda, međunarodne financijske institucije, subregionalne, regionalne i međunarodne organizacije te civilno društvo na ubranu provedbu Okvira i ostvarivanje njegovih ciljeva. Tražimo da se smanjenju rizika od velikih nepogoda i izgradnji sposobnosti oporavka od nepogoda pristupi s obnovljenim osjećajem žurnosti u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanju siromaštva, i, prema potrebi, da budu integrirani u politike, planove, programe i proračune na svim razinama, te da ih se uzme u obzir u budućim relevantnim okvirima. Pozivamo vlade na svim razinama, kao i relevantne subregionalne, regionalne i međunarodne organizacije da okupe odgovarajuće, pravodobne i predvidljive resurse za smanjenje rizika od velikih nepogoda, kako bi se ojačala sposobnost gradova i zajednica na oporavak od velikih nepogoda, sukladno njihovim kapacitetima i okolnostima.

187. Prepoznavamo važnost sustava ranog upozorenja kao dijela učinkovitog smanjenja rizika od velikih nepogoda na svim razinama, u cilju smanjenja gospodarskih i socijalnih šteta, uključujući i gubitak ljudskih života, te u tom smislu potičemo države da takav sustav

integriraju u svoje nacionalne strategije i planove smanjenja rizika od velikih nepogoda. Potičemo donatore i međunarodnu zajednicu na poboljšanje međunarodne suradnje za smanjenje rizika od velikih nepogoda u zemljama u razvoju kroz, prema potrebi, tehničku pomoć, prijenos tehnologije, kako je međusobno dogovoreno, te izgradnju kapaciteta i programa osposobljavanja. Nadalje, prepoznajemo važnost sveobuhvatne procjene opasnosti i rizika, te znanja i razmjena informacija, uključujući pouzdane geoinformacije. Obvezujemo se da ćemo poduzeti i pravodobno ojačati sredstva procjene rizika i smanjenja rizika od velikih nepogoda.

188. Naglašavamo važnost jače međusobne povezanosti između smanjenja rizika od velikih nepogoda, oporavka i dugoročnog planiranja razvoja, te tražimo bolje koordinirane sveobuhvatne strategije koje integriraju smanjenje rizika od velikih nepogoda i razmatranje prilagodbi klimatskim promjenama u javna i privatna ulaganja, donošenje odluka i planiranje humanitarnih i razvojnih aktivnosti, a sve kako bi se smanjio rizik, povećala otpornost i omogućio blaži prijelaz od pomoći uslijed ugroze, preko oporavka, do razvoja. U tom smislu, prepoznajemo potrebu za integriranjem rodničkih aspekata u pripremu i provedbu svih faza upravljanja rizicima od velikih nepogoda.

189. Tražimo od svih relevantnih dionika, uključujući vlade, međunarodne i regionalne i subregionalne organizacije, privatni sektor i civilno društvo da, uzimajući u obzir tri dimenzije održivog razvoja, uključujući i jačanje koordinacije i suradnje, poduzmu odgovarajuće i učinkovite mjere kako bi se smanjila izloženost riziku u svrhu zaštite ljudi i infrastrukture te drugih nacionalnih dobara, od utjecaja velikih nepogoda, u skladu s Okvirom za djelovanje iz Hyogoa i bilo kojim drugim okvirom za smanjenje rizika od velikih nepogoda, nakon 2015. godine.

Klimatske promjene

190. Potvrđujemo da su klimatske promjene jedan od najvećih izazova našeg vremena i upozoravamo da emisije stakleničkih plinova nastavljaju rasti na globalnoj razini. Duboko smo zabrinuti što su sve zemlje, osobito zemlje u razvoju, osjetljive na štetne utjecaje klimatskih promjena, i već su iskusile povećane učinke, uključujući trajne suše i ekstremne vremenske uvjete, porast razine mora i erozije obalnog područja te kiselost oceana, koji dodatno prijete sigurnosti hrane i naporima za iskorjenjivanje siromaštva i postizanje održivog razvoja. U tom smislu ističemo da prilagodba klimatskim promjenama predstavlja izravan i neodloživ globalni prioritet.

191. Naglašavamo da globalna narav klimatskih promjena zahtijeva najširu moguću suradnju svih zemalja i njihovo sudjelovanje u učinkovitom i odgovarajućem međunarodnom odgovoru, u pogledu ubrzavanja smanjenja globalnih emisija stakleničkih plinova. Podsjećamo da Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime predviđa da stranke trebaju zaštititi klimatski sustav za dobrobit sadašnjih i budućih generacija čovječanstva na pravednoj osnovi, sukladno njihovim zajedničkim ali različitim odgovornostima i odgovarajućim sposobnostima. S velikom zabrinutošću napominjemo značajan jaz između ukupnog učinka mjera za smanjenje globalnih godišnjih emisija stakleničkih plinova na koje su se stranke obvezale do 2020. godine i ukupnih izvora emisija koji postoje i imaju vjerojatnu mogućnost zadržati povećanje globalne prosječne temperature do 2 ° C ili 1,5 ° C više u odnosu na visinu temperature preindustrijskog razdoblja. Prepoznali smo važnost okupljanja financijskih sredstava iz različitih izvora, javnih i privatnih, bilateralnih i multilateralnih, uključujući inovativne izvore financiranja, radi podrške odgovarajućim nacionalnim aktivnostima za smanjenje, mjerama prilagodbe, razvoju i prijenosu tehnologije te izgradnji kapaciteta u zemljama u razvoju. U tom smislu, pozdravljamo osnivanje Fonda za zelenu klimu i tražimo brzo oživljavanje njegova djelovanja radi pokretanja postupka ranog i dostatnog punjenja potrebnim sredstvima.

192. Pozivamo stranke Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime i stranke Kyotskog protokola da u potpunosti ispune svoje obveze, kao i odluke donesene

temeljem tih sporazuma. U tom smislu, nastaviti ćemo putem postignutog napretka, kao slijedom sedamnaestoga zasjedanja Konferencije stranaka Konvencije i sedme sjednice Konferencije stranaka koja je služila kao sastanak stranaka Kyotskog protokola, održane od 28. studenog do 9. prosinca 2011. godine u Durbanu, u Južnoj Africi.

Šume

193. Ističemo društvenu, gospodarsku i ekološku korist koje šuma donosi ljudima i doprinos održivog gospodarenja šumama temama i ciljevima Konferencije. Podržavamo međusektorske i međuinstitucionalne politike koje potiču održivo gospodarenje šumama. Potvrđujemo da širok raspon dobara koje šume pružaju stvara mogućnosti za bavljenje mnogima od gorućih izazova održivog razvoja. Tražimo pojačane napore za postizanje održivog gospodarenja šumama, pošumljavanje, obnavljanje i ponovno pošumljavanje, a podržavamo sva nastojanja koja učinkovito usporavaju, zaustavljaju i preinačuju krčenje šuma i šumskih degradacija te, između ostalog, promiču trgovanje zakonito stečenim šumskim dobrima. Napominjemo važnost takvih postojećih inicijativa u smislu smanjenja emisija iz krčenja šuma i šumskih degradacija u zemljama u razvoju, kao i uloge očuvanja, održivog gospodarenja šumama i povećanja šumskih zaliha ugljika u zemljama u razvoju. Tražimo povećane napore u jačanju okvira gospodarenja šumama i načina provedbe, u skladu s pravno neobvezujućim sredstvom za sve vrste šuma, radi postizanja održivog gospodarenja šumama. U tu svrhu, obvezujemo se na poboljšanje životnih uvjeta ljudi i zajednica stvaranjem uvjeta koji su im potrebni za održivo gospodarenje šumama, i kroz jačanje dogovora o suradnji u područjima financija, trgovine, prijenosa okolišno prihvatljivih tehnologija, izgradnje kapaciteta i upravljanja, kao i promicanjem sigurnog zakupa zemlje, a posebice donošenja odluka i podjele koristi, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i prioritetima.

194. Zahtijevamo žurnu provedbu pravno neobvezujućeg instrumenta na sve vrste šuma i Ministarske deklaracija na visokoj razini devete sjednice Foruma Ujedinjenih naroda o šumama povodom proglašenja Međunarodne godine šuma.

195. Svjesni smo da Forum Ujedinjenih naroda o šumama, s njegovim univerzalnim članstvom i sveobuhvatnim mandatom, igra ključnu ulogu u rješavanju pitanja vezanih za šume na holistički i integrirani način, te u promicanju koordinacije i suradnje međunarodne politike kako bi se postiglo održivo gospodarenje šumama. Pozivamo Suradničko partnerstvo za šume da nastavi davati potporu Forumu i potakne dionike da ostanu aktivno uključeni u rad Foruma.

196. Naglašavamo važnost integracije ciljeva i prakse održivog gospodarenja šumama u konvencionalnu gospodarsku politiku i donošenje odluka, a u tu se svrhu obvezujemo raditi preko upravnih tijela organizacija članica Suradničkog partnerstva za šume radi integracije, prema potrebi, održivog gospodarenja svim vrstama šuma u njihove strategije i programe.

Bioraznolikost

197. Potvrđujemo svojstvenu vrijednost biološke raznolikosti, kao i ekološku, genetsku, socijalnu, ekonomsku, znanstvenu, obrazovnu, kulturnu, rekreacijsku i estetsku vrijednost biološke raznolikosti i njegovu ključnu ulogu u održavanju usluga ekosustava, koje predstavljaju ključan temelj održivog razvoja i ljudske dobrobiti. Svjesni smo težine globalnog gubitka bioraznolikosti i degradacije ekosustava te naglašavamo da to potkopava globalni razvoj, utječući na sigurnost hrane i prehranu, opskrbu i pristup vodi, zdravlje ruralnih siromašnih i ljudi diljem svijeta, uključujući sadašnje i buduće generacije. To naglašava važnost očuvanja biološke raznolikosti, poboljšanje povezanosti staništa i izgradnje otpornosti ekosustava. Uočavamo da tradicionalno znanje, inovacije i praksa starosjedilačkih naroda i lokalnih zajednica daju važan doprinos očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, a njihova šira primjena može podržati dobrobit društva i održivu egzistenciju. Nadalje, uočavamo da su starosjedilački narodi i lokalne zajednice često neposredno ovisni o bioraznolikosti i ekosustavima, pa su time često najizraženije pogođeni njihovim gubitkom i degradacijom.

198. Ponavljamo našu predanost postizanju triju ciljeva Konvencija o biološkoj raznolikosti i tražimo žurne akcije koje učinkovito smanjuju razmjer, zaustavljaju i preokreću gubitak biološke raznolikosti. U tom kontekstu potvrđujemo važnost provedbe Strateškog plana za biološku raznolikost za razdoblje 2011.-2020. te postizanja Ciljeva za zaštitu biološke raznolikosti iz Aichija koje je usvojila Konferencija stranaka Konvencije na svojoj desetoj sjednici.

199. Napominjemo usvajanje Protokola iz Nagoye o pristupu genetskim resursima te poštenoj i pravednoj razmjeni koristi proizašlih iz njihove primjene prema Konvenciji o biološkoj raznolikosti, te pozivamo stranke Konvencije o biološkoj raznolikosti na ratifikaciju ili pristupanje Protokolu, kako bi se osiguralo njegovo stupanje na snagu što je ranije moguće. Svjesni smo uloge pristupa i razmjene koristi koje proizlaze iz korištenja genetskih resursa u doprinosu očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, iskorjenjivanju siromaštva i održivosti okoliša.

200. Pozdravljamo strategiju za mobilizaciju sredstava za potporu postizanju triju ciljeva Konvencije o biološkoj raznolikosti, uključujući obvezu značajnog povećanja sredstava iz svih izvora za podršku biološkoj raznolikosti, sukladno odlukama donesenim na desetoj sjednici Konferencije stranaka.

201. Podržavamo uključivanje razmatranja socijalno-ekonomskih utjecaja i koristi od očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti i njenih komponenti, kao i ekosustava koji pružaju osnovne usluge, u relevantne programe i politike na svim razinama, u skladu s nacionalnim zakonima, okolnostima i prioritetima. Potičemo ulaganja, putem odgovarajućih poticaja i politika, koja podržavaju očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti, kao i obnovu degradiranih ekosustava, u skladu s Konvencijom o biološkoj raznolikosti i drugim relevantnim međunarodnim obvezama.

202. Suglasni smo promicati međunarodnu suradnju i partnerstva, prema potrebi i razmjenu informacija, te u tom kontekstu pozdravljamo UN Desetljeće biološke raznolikosti, 2011.-2020., u svrhu poticanja aktivne uključenosti svih dionika u očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, kao i pristupa i poštene i pravedne razmjene koristi proizašlih iz korištenja genetskih resursa, s vizijom življenja u skladu s prirodom.

203. Prepoznavamo važnu ulogu Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka, međunarodnog sporazuma koji stoji na raskrižju između trgovine, okoliša i razvoja, potiče očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti, trebao bi pridonijeti materijalnoj koristi za lokalno stanovništvo, te osigurava da niti jednoj vrsti koja uđe u međunarodnu trgovinu ne prijeti izumiranje. Svjesni smo ekonomskih, socijalnih i okolišnih utjecaja nedopuštene trgovine divljim životinjama, kada stroge i snažne korake treba poduzeti na obje strane, kako ponude, tako i potražnje. U tom smislu, naglašavamo važnost učinkovite međunarodne suradnje između relevantnih multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša i međunarodnih organizacija. Nadalje, naglašavamo važnost utemeljenja popisa vrsta prema dogovorenim kriterijima.

204. Imamo u vidu osnivanje Međuvladine znanstveno-političke platforme o biološkoj raznolikosti i uslugama ekosustava, i prizivamo rani početak njenog rada, kako bi se osigurale najbolje raspoložive informacije o bioraznolikosti važne za osmišljavanje politika kao pomoć donositeljima odluka.

Dezertifikacija, degradacija zemljišta i suša

205. Prepoznavamo gospodarski i društveni značaj dobrog upravljanja zemljištem, uključujući i tla, posebice njegov doprinosi gospodarskom rastu, biološkoj raznolikosti, održivoj poljoprivredi i sigurnosti hrane, iskorjenjivanju siromaštva, osnaživanju žena, rješavanju klimatskih promjena i poboljšanju dostupnosti vode. Naglašavamo da su

dezertifikacija, degradacija zemljišta i suša izazovi globalnih dimenzija i nastavljaju biti ozbiljni izazovi održivom razvoju svih zemalja, posebice zemalja u razvoju. Također naglašavamo posebne izazove koje to predstavlja za Afriku, najmanje razvijene zemlje i zemlje u razvoju bez izlaza na more. U tom smislu, izražavamo duboku zabrinutost zbog razornih posljedica cikličkih suša i gladi u Africi, posebice na Rogu Afrike i regiji Sahel, te zahtijevamo žurno djelovanje putem kratko-, srednje- i dugoročnih mjera na svim razinama.

206. Prepoznajemo potrebu za žurnim djelovanjem kako bi se obrnula degradacija zemljišta. U tom ćemo pogledu nastojati postići svijet bez degradacije zemljišta u kontekstu održivog razvoja. To bi trebalo djelovati kao katalizator financijskih sredstva iz niza javnih i privatnih izvora.

207. Ponovno potvrđujemo našu odlučnost u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o suzbijanju dezertifikacije za poduzimanjem koordinirane akcije na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini, globalnog praćenja degradacije zemljišta i obnove degradiranih zemljišta u sušnim, polusušnim i suhim polu-vlažnim područjima. Riješili smo podržati i ojačati provedbu Konvencije i desetgodišnjeg strateškog plana i okvira za poboljšanje njegove provedbe (2008.-2018.), i to okupljanjem odgovarajućih, predvidljivih i pravovremenih financijskih sredstava. Napominjemo važnost ublažavanja utjecaja dezertifikacije i degradacije zemljišta i suša, pa i putem očuvanja i stvaranja oaza, obnavljanjem degradiranih zemljišta, poboljšanjem kakvoće tala i poboljšanjem gospodarenja vodama, radi doprinosa održivom razvoju i iskorjenjivanju siromaštva. U tom smislu, prepoznajemo i podupiremo važnost partnerstva i inicijativa za čuvanje zemljišnih resursa. Također potičemo izgradnju kapaciteta, programe proširenja osposobljavanja i znanstvene studije te inicijative usmjerene na produbljanje razumijevanja i podizanje svijesti o ekonomskim, socijalnim i okolišnim prednostima politika i prakse održivog gospodarenja zemljištem.

208. Naglašavamo važnost daljnjeg razvoja i provedbe znanstveno utemeljenih, čvrstih i socijalno uključivih metoda i pokazatelja praćenja i procjene opsega dezertifikacije, degradacije zemljišta i suša, kao i važnost nastojanja čija je namjera promicanje znanstvenih istraživanja i jačanje znanstvene osnove aktivnosti kao odgovora na dezertifikaciju i suše u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o suzbijanju dezertifikacije. U ovom kontekstu, uzimamo na znanje odluku Konferencije stranaka Konvencije, na njihovoj desetoj sjednici, o ustanovljavanju *ad hoc* radne skupine, uzimajući u obzir regionalnu ravnotežu, kako bi raspravljali o posebnim mogućnostima za pružanje znanstvenih savjeta svojim strankama.

209. Ponavljamo potrebu za suradnjom kroz razmjenu informacija o klimi i vremenu, prognozi vremena te sustava ranog uzbunjivanja vezanoj za dezertifikaciju, degradaciju zemljišta i sušom, kao i pješčanim i olujama prašine, na globalnoj, regionalnoj i subregionalnoj razini. U tom smislu, pozivamo države i relevantne organizacije da surađuju u razmjeni odnosnih informacija, prognoziranju vremena i sustavima ranog uzbunjivanja.

Planine

210. Svjesni smo da su koristi koje dolaze iz planinskih područja neophodne za održivi razvoj. Planinski ekosustavi imaju ključnu ulogu u opskrbi velikog dijela svjetskog stanovništva vodnim resursima; krhki planinski ekosustavi su osobito osjetljivi na štetne utjecaje klimatskih promjena, krčenje šuma i degradaciju šuma, prenamjenu zemljišta, propadanje tla i prirodne nepogode; a planinski se ledenjaci diljem svijeta povlače i postaju tanji, čime se povećavaju utjecaji na okoliš i dobrobit ljudi.

211. Nadalje, prepoznajemo da su planine često dom zajednica, uključujući i starosjedilačko stanovništvo i lokalne zajednice, koje su razvile održivo korištenje planinskih resursa. Te su zajednice, međutim, često marginalizirane, te stoga naglašavamo da će u tim područjima i dalje trebati rješavati pitanja siromaštva, sigurnosti hrane i prehrane, socijalne isključenosti, uništavanja okoliša. Pozivamo države da ojačaju suradničko djelovanje s učinkovitim sudjelovanjem i razmjenom iskustava svih relevantnih dionika, jačanjem postojećih dogovora, sporazuma i centara izvrsnosti za održivi razvoj

planinskih područja, kao i, prema potrebi, ispitivanjem novih dogovora i sporazuma.

212. Pozivamo na veće napore u očuvanju planinskih ekosustava i njihove biološke raznolikosti. Potičemo države da usvoje dugoročnu viziju i holističke pristupe, pa i putem uvođenja posebnih politika, koje se odnose na planine, u nacionalne strategije održivog razvoja, što bi moglo uključivati, između ostalog, i planove za smanjenje siromaštva i programe za planinska područja, osobito u zemljama u razvoju. U tom smislu, tražimo međunarodnu potporu za održivi razvoj planinskih područja u zemljama u razvoju

Kemikalije i otpad

213. Svjesni smo da je sigurno upravljanje kemikalijama presudno za zaštitu ljudskog zdravlja i okoliša. Nadalje, uočavamo da rastuća svjetska proizvodnja i uporaba kemikalija i njihova rasprostranjenost u okolišu zahtijeva povećanu međunarodnu suradnju. Potvrđujemo naš cilj da se do 2020. godine ostvari sigurno upravljanje kemikalijama tijekom njihova životnog ciklusa, kao i upravljanje opasnim otpadom na načine koji dovode do smanjivanja značajnih štetnih učinaka na ljudsko zdravlje i okoliš, kao što je navedeno u Planu provedbe iz Johannesburga. Također naglašavamo našu predanost pristupu sigurnog upravljanja kemikalijama i otpadom na svim razinama, koji na novonastajuće probleme i izazove reagira na učinkovit, koherentan i usklađen način, te potičemo daljnji napredak u svim zemljama i regijama kako bi se popunile praznine u provedbi obveza.

214. Tražimo učinkovitu provedbu i jačanje Strateškog pristupa Međunarodnom gospodarenju kemikalijama kao dijela čvrstog, koherentnog, uspješnog i učinkovitog sustava za upravljanje kemikalijama tijekom njihovog životnog ciklusa, te reagiranje na novonastajuće izazove.

215. Duboko smo zabrinuti što mnoge zemlje, osobito najmanje razvijene zemlje, nemaju kapacitete za sigurno upravljanje kemikalijama i otpadom tijekom njihovog životnog ciklusa. Dodatni su napori potrebni kako bi se poboljšao rad na jačanju kapaciteta, pa i putem partnerstva, tehničke pomoći i poboljšane strukture upravljanja. Potičemo zemlje i organizacije koje su ostvarile napredak u postizanju cilja sigurnog upravljanja kemikalijama do 2020. da pomognu drugim zemljama putem razmjene znanja, iskustava i najbolje prakse.

216. Pohvaljujemo povećanu koordinaciju i suradnju između konvencija o kemikalijama i konvencija o otpadu, odnosno Baselske konvencije, Roterdamske konvencija i Stockholmske konvencije, te potičemo nastavak pojačane koordinacije i suradnje među njima i sa Strateškim pristupom međunarodnom upravljanju kemikalijama. Napominjemo važnu ulogu regionalnih i koordinacijskih središta Baselske konvencije i onih Stockholmske konvencije.

217. Pohvaljujemo postojeća javno-privatna partnerstva, i pozivamo na daljnja, nova i inovativna javno-privatna partnerstva između industrije, vlada, akademskih zajednica i drugih nevladinih interesnih skupina s ciljem poboljšanja sposobnosti i tehnologija za okolišno prihvatljivo upravljanje kemikalijama i otpadom, kao i za sprečavanje nastajanja otpada.

218. Uočili smo važnost usvajanja pristupa vezanog za životni ciklus, kao i pristup daljnjeg razvoja i provedbe politike za učinkovitost resursa i razvoj okolišno prihvatljivog gospodarenja otpadom. Stoga se obvezujemo na dodatno smanjivanje, ponovnu uporabu i recikliranje otpada (3Rs) te za povećanje energije iz otpada, radi gospodarenja većim dijelom globalnog otpada na okolišno prihvatljiv način i, gdje je moguće, kao resursom. Otpad, kao što je elektronički otpad i plastika, predstavlja posebne izazove, kojima se treba baviti. Tražimo pripremu i provedbu sveobuhvatnih nacionalnih i lokalnih politika zbrinjavanja otpada; strategija i propisa.

219. Pozivamo države i druge dionike da poduzmu sve moguće mjere kako bi spriječile nepouzdanu zbrinjavanje opasnog otpada i njegovo nezakonito odlaganje, osobito u zemljama u kojima je sposobnost zbrinjavanja ovog otpada ograničena, i to na način i u skladu s obvezama država prema relevantnim međunarodnim instrumentima. U tom kontekstu, pozdravljamo

važne odluke donesene na desetom zasjedanju Konferencije stranaka Baselske konvencije.

220. Prepoznajemo važnost znanstveno utemeljenih procjena o rizicima koje za čovjeka i okoliš predstavljaju kemikalije te važnost smanjenja izloženosti ljudi i okoliša opasnim kemikalijama. Potičemo razvoj okolišno prihvatljivih i sigurnijih alternativa opasnim kemikalijama u proizvodima i procesima. U tom smislu predlažemo, između ostalog i prema potrebi, procjenu životnog ciklusa, informiranje javnosti, proširenu odgovornost proizvođača, istraživanje i razvoj, održivi dizajn i razmjenu znanja.

221. Pozdravljamo pregovarački proces u tijeku, o pravno obvezujućem instrumentu o živi na globalnoj razini, radi razmatranja rizika za ljudsko zdravlje i okoliš, i pozivamo na uspješan ishod ovih pregovora.

222. Svjesni smo da je napuštanje uporabe tvari koje štete ozonskom omotaču uzrokovalo nagli porast uporabe i ispuštanja u okoliš hidrofluorouglijika koji nose veliki potencijal za globalno zagrijavanje. Podržavamo postupno napuštanje proizvodnje i potrošnje hidrofluorouglijika.

223. Potvrđujemo da je održivo i odgovarajuće dugoročno financiranje ključni element pravilnog upravljanja kemikalijama i otpadom, posebice u zemljama u razvoju. U tom smislu, pozdravljamo konzultacijski proces o mogućnosti financiranja za kemikalije i otpad, pokrenut kako bi se razmotrila potreba za pojačanim naporima u povećanju političkog prioriteta danog sigurnom upravljanju kemikalijama i otpadom, kao i povećanu potrebu za održivim, predvidivim, primjerenim i dostupnim financiranjem programa za kemikalije i otpad. Iščekujemo predstojeće prijedloge izvršnog direktora UNEP-a, koje će razmotriti Međunarodna konferencija o upravljanju kemikalijama, i na dvadeset sedmom zasjedanju Upravnog vijeća UNEP-a.

Održiva potrošnja i proizvodnja

224. Prisjećamo se obveza iz Deklaracije u Riju o okolišu i razvoju, Agende 21 i Plana provedbe iz Johannesburga za održivu potrošnju i proizvodnju, a posebice zahtjeva iz poglavlja 3. Plana provedbe za poticanje i promicanje pripreme 10-godišnjeg okvira za programe. Svjesni smo da su za postizanje globalnog održivog razvoja prijeko potrebne temeljite promjene načina potrošnje i proizvodnje.

225. Zemlje potvrđuju obveze koje su preuzele za postupno ukidanje štetnih i neučinkoviti subvencija za fosilna goriva koja potiču rasipnu potrošnju i potkopavaju održivi razvoj. Pozivamo i ostale da razmotre racionalizaciju neučinkoviti subvencija za fosilna goriva uklanjanjem tržišnih poremećaja te restrukturiranjem oporezivanja i ukidanjem štetnih subvencija gdje postoje, kako bi se time pokazali njihovi utjecaji na okoliš, primjenom politika koje u potpunosti uzimaju u obzir posebne potrebe i uvjete u zemljama u razvoju, s ciljem smanjenja mogućih štetnih utjecaja na njihov razvoj i na način koji štiti siromašne i time pogođene zajednice.

226. Usvajamo 10-godišnji okvir za programe održive potrošnje i proizvodnje, kako je navedeno u dokumentu A/CONF.216/5 i naglašavamo da su programi uključeni u 10-godišnji okvir dobrovoljni. Pozivamo Opću skupštinu da na svom šezdeset sedmom zasjedanju imenuje tijelo država članica koje će poduzeti sve potrebne korake kako bi okvir u potpunosti zaživio.

Rudarstvo

227. Potvrđujemo da minerali i metali značajno doprinose svjetskom gospodarstvu i suvremenim društvima. Imamo u vidu da su rudarske industrije važne svim zemljama s mineralnim sirovinama, a posebice zemljama u razvoju. Također smo svjesni da rudarstvo, kada se njime upravlja pravilno i učinkovito, nudi priliku za katalizaciju gospodarskog razvoja

širokog raspona, smanjenje siromaštva i pomoć zemljama da postignu međunarodno usuglašene ciljeve razvoja, uključujući i Milenijske ciljeve razvoja. Svjesni smo da zemlje imaju suvereno pravo razvijati svoje mineralne resurse u skladu s njihovim nacionalnim prioritetima i odgovornostima u pogledu iskorištavanja resursa opisanih u načelima iz Rija. Nadalje, potvrđujemo da bi rudarske aktivnosti trebale povećati socijalne i gospodarske koristi do najveće mjere, kao i učinkovito pristupiti negativnim utjecajima na okoliš i društvo. U tom smislu, primjećujemo da vlade, u interesu održivog razvoja, trebaju snažne kapacitete za razvoj, upravljanje i dovođenje u red svojih rudarskih industrija.

228. Prepoznali smo važnost snažnih i djelotvornih pravnih i regulatornih okvira, politika i prakse za rudarski sektor koji donose gospodarske i socijalne beneficije i obuhvaćaju djelotvorne zaštitne mjere koje smanjuju socijalne i okolišne utjecaje, te štite bioraznolikost i ekosustave, uključujući i u razdoblju nakon trajnog obustavljanja rudarskih aktivnosti. Pozivamo vlade i poslovne subjekte na trajno promicanje unapređenja odgovornosti i transparentnosti, kao i učinkovitosti relevantnih postojećih mehanizama za sprečavanje nezakonitih financijskih tokova iz rudarske djelatnosti.

Obrazovanje

229. Ponovno potvrđujemo naše obveze prema pravu na obrazovanje te se u tom pogledu, obvezujemo na jačanje međunarodne suradnje radi postizanja opće dostupnosti osnovnog obrazovanja, posebice za zemlje u razvoju. Nadalje, potvrđujemo da je puni pristup kvalitetnom obrazovanju na svim razinama nužan uvjet za postizanje održivog razvoja, iskorjenjivanje siromaštva, ravnopravnost spolova i osnaživanje žena, kao i ljudski razvoj, za ostvarivanje međunarodno usuglašanih razvojnih ciljeva, uključujući Milenijske razvojne ciljeve, te za potpuno sudjelovanje i žena i muškaraca, a posebice mladih ljudi. U ovom pogledu, naglašavamo potrebu za osiguravanje jednakog pristupa obrazovanju za osobe s invaliditetom, starosjedilačke narode, lokalne zajednice, nacionalne manjine i ljude koji žive u ruralnim područjima.

230. Svjesni smo da su mlađe generacije čuvari budućnosti, kao i potrebe za boljom kvalitetom i dostupnosti obrazovanja iznad osnovne razine. Stoga smo, dakle, riješili poboljšati kapacitete naših obrazovnih sustava da pripremi ljude da nastave proces održivog razvoja, pa i kroz pojačano osposobljavanje nastavnika, razvoj nastavnih planova i programa održivosti, pripremu programa osposobljavanja koji pripremaju studente za karijeru u područjima vezanim za održivost i učinkovitije korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija za poboljšanje ishoda učenja. Tražimo pojačanu suradnju među školama, zajednicama i vlastima u nastojanjima za promicanje pristupa kvalitetnom obrazovanju na svim razinama.

231. Potičemo države članice na promicanje svijesti o održivom razvoju među mladima putem, između ostalog, promicanjem programa neformalnog obrazovanja u skladu s ciljevima programa UN-a 'Desetljeće obrazovanja za održivi razvoj'.

232. Naglašavamo važnost veće međunarodne suradnje za poboljšanje dostupnosti obrazovanja, pa i putem izgradnje i jačanja obrazovne infrastrukture i povećanja ulaganja u obrazovanje, posebice ulaganja u poboljšanje kvalitete obrazovanja za sve u zemljama u razvoju. Potičemo međunarodne obrazovne razmjene i partnerstva, pa tako i stvaranje stipendija, kao pomoć u postizanju globalnih ciljeva obrazovanja.

233. Odlučni smo promicati obrazovanje za održivi razvoj i aktivnije integrirati održivi razvoj u obrazovanje i nakon Desetljeća obrazovanja za održivi razvoj 2005.-2014.

234. Snažno potičemo obrazovne institucije da razmotre usvajanje dobrih praksa upravljanja održivošću na svojim sveučilištima i u svojim zajednicama, uz aktivno sudjelovanje, između ostalih, studenata, nastavnika i lokalnih partnera, kao i dobru praksu podučavanja

održivog razvoja kao sastavnice integrirane u svim područjima.

235. Naglašavamo važnost podrške obrazovnim ustanovama, osobito visokoobrazovnim, u zemljama u razvoju, u provedbi istraživanja i inovacija za održivi razvoj, uključujući i područje obrazovanja, te razvoju kvalitetnih i inovativnih programa, uključujući programe osposobljavanja za poduzetništvo i poslovne vještine; programe stručnog, tehničkog i strukovnog osposobljavanja i cjeloživotnog učenje, usmjerene na premošćivanje nedostataka obrazovanja i sposobnosti potrebnih za unapređenje nacionalnih ciljeva održivog razvoja.

Ravnopravnost spolova i osnaživanje žena

236. Potvrđujemo važnu ulogu žena i potrebu za njihovo potpuno i ravnopravno sudjelovanje i vodstvo u svim područjima održivog razvoja, te odlučujemo ubrzati provedbu naših pojedinih obveza u tom pogledu, kako je navedeno u Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama, kao i u Agendi 21, Pekinške deklaracije i Akcijske platforme Milenijske deklaracije Ujedinjenih naroda.

237. Svjesni smo da, iako je u nekim područjima postignut napredak u ravnopravnosti spolova, potencijal žena da se uključe u, pridonesu i imaju koristi od održivog razvoja kao članice, sudionice, ili one koje pokreću promjene, nije u potpunosti iskorišten, zahvaljujući, između ostalog, istrajnim socijalnim, ekonomskim i političkim nejednakostima. Podržavamo prioritetne mjere za promicanje ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena u svim sferama našega društva, pa i putem uklanjanja prepreka za njihovo puno i ravnopravno sudjelovanje u odlučivanju i upravljanju na svim razinama, te naglašavamo utjecaj postavljanja određenih ciljeva, prema potrebi, i provedbe privremenih mjera, za znatno povećanje broja žena na vodećim položajima, s ciljem postizanja rodne jednakosti.

238. Odlučni smo osloboditi potencijal žena kao pokretača održivog razvoja, pa i ukidanjem diskriminatornih zakona i uklanjanjem formalnih prepreka, osiguravajući time jednak pristup pravosuđu i pravnoj pomoći, pa i reformom institucija, kako bismo osigurali kompetencije i sposobnost za široku prihvaćenost ravnopravnosti spolova, te pripremom i usvajanjem inovativnih i svojstvenih pristupa za hvatanja u koštac s neformalnom, štetnom praksom koja djeluje kao prepreka ravnopravnosti spolova. U tom se smislu obvezujemo na stvaranje poticajnog okruženja za poboljšanje položaja žena i djevojaka posvuda, osobito u ruralnim područjima i lokalnim zajednicama, u zajednicama starosjedilačkih naroda i nacionalnih manjina.

239. Predani smo aktivnom promicanju prikupljanja, analize i primjene rodno osjetljivih pokazatelja i podataka razvrstanih prema spolu u politici, osmišljavanju programa i okvira za praćenje, u skladu s nacionalnim uvjetima i mogućnostima, kako bismo ispunili obećanje o održivom razvoju za sve.

240. Zalažemo se za jednaka prava i mogućnosti žena u donošenju političkih i gospodarskih odluka i raspodjeli sredstava, te za uklanjanje svih prepreka koje sprječavaju žene da budu punopravni sudionici u gospodarstvu. Riješili smo pokrenuti zakonske i administrativne reforme radi omogućavanja ženama jednakih prava, kao i muškarcima, na ekonomska sredstva, uključujući i pristup vlasništvu i kontrolu nad zemljištem i drugim oblicima vlasništva, kreditu, nasljedstvu, prirodnim resursima i novoj tehnologiji.

241. Zalažemo se za promicanje jednakog pristupa žena i djevojaka obrazovanju, osnovnim uslugama, gospodarskim mogućnostima i zdravstvenim uslugama, uključujući i pristupa žena zdravstvenoj skrbi vezanoj za spolno i reproduktivno zdravlje, te osiguranje općeg pristupa sigurnim, učinkovitim, priuštivim i prihvatljivim suvremenim metodama planiranja obitelji. U tom smislu, potvrđujemo svoju opredijeljenost za provedbu Akcijskog programa Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju i ključnih radnji za njegovu daljnju provedbu.

242. Svjesni smo da su ravnopravnost spolova i učinkovito sudjelovanje žena važni za uspješno djelovanje u svim područjima održivog razvoja.

243. Podržavamo rad sustava Ujedinjenih naroda, uključujući i Tijelo Ujedinjenih naroda za ravnopravnost spolova i osnaživanje žena (UN-žene), u promicanju i postizanju ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena u svim aspektima života, uključujući i aspekt povezanosti između ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena i promicanja održivog razvoja. Podržavamo rad UN- žena kao tijela koje predvodi, koordinira i promiče odgovornost Ujedinjenih naroda u tom Pogledu.

244. Pozivamo donatore i međunarodne organizacije, uključujući organizacije sustava UN-a, kao i međunarodne financijske institucije, regionalne banke i glavne skupine, uključujući privatni sektor, na punu integraciju obveza i razmatranja ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena te osiguranje uključenosti žena i učinkovito široko obuhvaćanje pitanja rodosti u svojim postupcima donošenja odluka i puni programski ciklus. Pozivamo ih da igraju podupiruću ulogu u naporima zemalja u razvoju da u potpunosti integriraju obveze ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena te osiguraju sudjelovanje žena i učinkovito široko obuhvaćanje pitanja rodosti u svojim postupcima donošenja odluka, planiranju programa, izradi proračuna i provedbi, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, prioritetima i sposobnostima.

B. Ciljevi održivog razvoja

245. Podvlačimo da su Milenijski ciljevi razvoja koristan alat u usmjeravanju ostvarenja točno određenih razvojnih postignuća kao dijela šire razvojne vizije i okvira razvojne aktivnosti Ujedinjenih naroda, za postavljanje nacionalnih prioriteta i mobilizaciju dionika te resursa prema zajedničkim ciljevima. Stoga smo i dalje predani njihovom punom i pravovremenom postizanju.

246. Svjesni smo da osmišljavanje ciljeva također može biti korisno za nastavak usredotočenog i usklađenog djelovanja za održivi razvoj. Osim toga, u potpunosti prepoznajemo važnost i korisnost skupa ciljeva održivog razvoja, temeljenih na Agendi 21 i Planu provedbe iz Johannesburga, koji u potpunosti poštuju sva načela iz Rija, uzimajući u obzir različite nacionalne okolnosti, kapacitete i prioritete, u skladu su s međunarodnim pravom, nastavljaju se na već preuzete obveze i pridonose potpunoj provedbi zaključaka svih velikih sastanaka na vrhu o gospodarskim, društvenim i okolišnim pitanjima, uključujući i ovaj predmetni dokument sa zaključcima. Ciljevi bi se trebali baviti i na uravnotežen način obuhvatiti sve tri dimenzije održivog razvoja i njihove međusobne povezanosti. Oni bi trebali biti sukladni sa i integrirani u razvoj plana Ujedinjenih naroda za razdoblje nakon 2015. godine, pridonoseći time postizanju održivog razvoja i služeći kao pokretači provedbe i široke prihvaćenosti održivog razvoja u sustavu Ujedinjenih naroda kao cjelini. Osmišljavanje tih ciljeva ne bi trebalo preusmjeriti pozornost ili nastojanje s postizanja Milenijskih razvojnih ciljeva.

247. Nadalje, naglašavamo da bi ciljevi održivog razvoja trebali biti usmjereni k djelovanju, sažeti i jasni, ograničenog broja, težiti nečemu, globalni u naravi i univerzalno primjenjivi na sve zemlje, uzimajući u obzir različite nacionalne stvarnosti, kapacitete i razine razvoja, te poštujući nacionalne politike i prioritete. Također smo svjesni da se ciljevi trebaju ticati i biti usmjereni na područja koja su prioritetna za postizanje održivog razvoja, prateći smjernice ovoga dokumenta sa zaključcima. Vlade bi trebale voditi provedbu uz, prema potrebi, aktivno sudjelovanje svih relevantnih dionika.

248. Riješili smo da se pokrene inkluzivan i transparentan međuvladin postupak o ciljevima održivog razvoja koji je otvoren za sve dionike, s ciljem osmišljavanja globalnih ciljeva održivog razvoja koji će usuglasiti Opća skupština. Najkasnije na početku šezdeset sedmog zasjedanja Skupštine, osnovati će se otvorena radna skupina koju će činiti 30

predstavnik koje imenuju države članice iz pet regionalnih skupina Ujedinjenih naroda, s ciljem postizanja poštene, pravedne i uravnotežene zemljopisne zastupljenosti. Na samom početku, ova će otvorena radna skupina odlučiti o metodama svoga rada, uključujući i razvojne modalitete kako bi se osiguralo puno sudjelovanje relevantnih dionika i stručnost iz civilnog društva, znanstvenih zajednica i sustava Ujedinjenih naroda, a u tom smislu i raznolikost perspektiva i iskustava u njenu radu. Radna će skupina podnijeti izvješće šezdeset osmom zasjedanju Skupštine, s prijedlogom ciljeva održivog razvoja, za razmatranje i odgovarajuće djelovanje.

249. Postupak treba biti koordiniran i sukladan postupcima koji razmatraju plan razvoja za razdoblje nakon 2015. godine. Doprinos početku rada radne skupine dat će glavni tajnik, u dogovoru s nacionalnim vladama. U cilju pružanja tehničke podrške procesu i radu radne skupine, tražimo da glavni tajnik osigura sve što je potrebno za početak rada i potporu ovom radu od strane sustava Ujedinjenih naroda, pa u tom smislu i kroz osnivanje međuagencijskog tima za tehničku podršku i, prema potrebi stručnih panela, oslanjajući se na sve relevantne stručne savjete. Izvješća o napretku rada redovito će s podnositi Općoj skupštini.

250. Svjesni smo da napredak prema ostvarenju ciljeva treba procijeniti i da uz njega idu ciljevi i pokazatelji, uzimajući u obzir različite nacionalne okolnosti, kapacitete i stupnjeve razvoja.

251. Svjesni smo da postoji potreba za globalnim, integriranim i znanstveno utemeljenim podacima o održivom razvoju. U tom smislu, tražimo da relevantna tijela sustava Ujedinjenih naroda, u okviru svojih mandata, pruže potporu regionalnim povjerenstvima za gospodarstvo u prikupljanju i sastavljanju nacionalnih ulaznih informacija kako bi one činile dio ovog globalnog nastojanja. Osim toga, obvezujemo se da ćemo mobilizirati financijska sredstva i posvetiti se izgradnji kapaciteta, posebice za zemlje u razvoju kako bi se ostvario ovaj pothvat.

VI. Sredstva za provedbu

252. Potvrđujemo da su sredstva za provedbu, utvrđena Agendom 21, Programom daljnje provedbe Agende 21, Planom provedbe iz Johannesburga, Konsenzusom Međunarodne konferencije o financiranju za razvoj iz Monterreyja i Deklaracijom o financiranju za razvoj iz Dohe, neophodna za postizanje pune i učinkovite pretvorbe obveza vezanih za održivi razvoj u materijalne ishode održivog razvoja. Ponavljamo da svaka zemlja ima prvenstveno odgovornost za vlastiti gospodarski i socijalni razvoj, te da uloga nacionalnih politika, domaćih resursa i strategija razvoja nikako ne može biti prenaplašena. Ponovno potvrđujemo da zemlje u razvoju trebaju dodatna sredstva za održivi razvoj. Prepoznavamo potrebu za značajnom mobilizacijom sredstava iz raznih izvora, kao i učinkovito korištenje financijskih sredstava, u cilju promicanja održivog razvoja. Svjesni smo da su dobro gospodarenje i vladavina prava na nacionalnoj i međunarodnoj razini ključni za ravnomjeran, inkluzivan i pravedan gospodarski rast, održivi razvoj te iskorjenjivanje siromaštva i gladi.

A. Financijska sredstva

253. Pozivamo sve zemlje da održivi razvoj učine prioritetom u raspodjeli sredstava, u skladu s nacionalnim prioritetima i potrebama, i prepoznavamo za sve zemlje, a osobito one u razvoju, presudnu važnost jačanja financijske potpore održivom razvoju iz svih izvora. Svjesni smo značaja međunarodnih, regionalnih i nacionalnih financijskih mehanizama, uključujući one dostupne subnacionalnim i lokalnim vlastima, za provedbu programa održivog razvoja, i pozivamo na njihovo jačanje i provedbu. Nova partnerstva i inovativni izvori financiranja mogu igrati ulogu u nadopunjivanju izvora financiranja održivog razvoja. Potičemo njihovo daljnje istraživanje i korištenje, uz već uobičajena sredstva za provedbu..

254. Prepoznali smo potrebu za značajnom mobilizacijom sredstava iz raznih izvora i učinkovitim korištenjem financiranja, kako bi se dala snažna potpora zemljama u razvoju u njihovim nastojanjima za

promicanje održivog razvoja, pa i putem radnji poduzetih u skladu s ishodom Konferencije Ujedinjenih naroda o održivom razvoju, te za postizanje ciljeva održivog razvoja,

255. Suglasni smo da se uspostavi međuvladin proces pod pokroviteljstvom Glavne skupštine, uz tehničku potporu sustava Ujedinjenih naroda i u javnim i širokih konzultacija s relevantnim međunarodnim i regionalnim institucijama financiranja i drugim relevantnim dionicima. Proces će procijeniti financijske potrebe, uzeti u obzir učinkovitost, dosljednost i sinergije postojećih instrumenata i okvira i procijeniti dodatne inicijative, u svrhu pripreme izvješća s prijedlozima mogućnosti za učinkovitu strategiju financiranja održivog razvoja, a radi olakšane mobilizacije sredstava i njihovog učinkovitog korištenja za postizanje ciljeva održivog razvoja.

256. Ovaj će postupak provoditi međuvladin odbor, sastavljen od 30 stručnjaka koje su uz pravednu zemljopisnu zastupljenost, imenovala regionalne skupine, a njegov će rad biti zaključen do 2014. godine.

257. Tražimo da Glavnaskupština razmotri izvješće međuvladinog odbora i djeluje na odgovarajući način.

258. Svjesni smo da je ispunjavanje svih obveza koje se odnose na ODA-u ključno, pa tako i obveza mnogih razvijenih zemlja postizanja cilja od 0,7 posto bruto nacionalnog proizvoda (BDP) za ODA-e zemljama u razvoju do 2015. godine, kao i cilj od 0,15 do 0,20 posto BDP-a za ODA-e najmanje razvijenim zemljama. Da bi ostvarile svoje dogovorene rasporede, zemlje donatori bi trebale poduzeti sve potrebne i odgovarajuće mjere za povećanje stope isplata pomoći kako bi ispunile svoje obveze. Pozivamo one razvijene zemlje koje to još nisu učinile da, sukladno svojim obvezama, učine dodatne konkretne napore prema cilju od 0,7 posto BDP-a za ODA-e zemljama u razvoju, uključujući i poseban cilj od 0,15 do 0,20 posto BDP-a za ODA-e najmanje razvijenim zemljama. Za nastavak postignutog napretka u osiguranju da se ODA-e koristi učinkovito, naglašavamo važnost demokratskog upravljanja, poboljšane transparentnosti i odgovornosti te upravljanje usmjereno na rezultate. Čvrsto potičemo sve donatore da, što je prije moguće, utvrde klizne indikativne rasporede koji pokazuju kako planiraju postići svoje ciljeve, sukladno postupku vezanom za dodjelu sredstava iz proračuna u njihovim zemljama. Naglašavamo važnost aktiviranja veće domaće potpore u razvijenim zemljama ka ostvarenju njihovih obveza, putem podizanja svijesti javnosti, pružanja podataka o učinku pružene pomoći te prikazom opipljivih rezultata.

259. Pozdravljamo sve veće napore za poboljšanje kvalitete ODA-e za povećanje njenog razvojnog učinka. Također prepoznajemo potrebu za poboljšanjem učinkovitosti razvoja, povećanjem pristupa temeljenih na programu, korištenjem sustava države za aktivnosti kojima upravlja javni sektor, smanjenjem troškova transakcije i poboljšanjem međusobne odgovornosti i transparentnosti, te u tom smislu, pozivamo sve donatore da ujedine pomoć u najvećoj mogućoj mjeri. Nadalje, učinit ćemo razvoj učinkovitijim i predvidljivim pružajući zemljama u razvoju redovne i pravodobne indikativne informacije o planiranim potporama u srednjoročnom razdoblju. Prepoznajemo važnost napora zemalja u razvoju da ojačaju svoje vodstvo za razvoj, nacionalne institucije, sustave i kapacitete radi osiguranja najboljih rezultata za učinkovit razvoj uključivanjem parlamenata i građana u oblikovanje tih politika te produblivanjem suradnje s organizacijama civilnog društva. Osim toga, trebamo imati na umu da ne postoji formula koja kaže 'jedna veličina odgovara svima koja će jamčiti učinkovitost razvoja. Nužno je u potpunosti razmotriti specifičnu situaciju svake zemlje.

260. Napominjemo da se ustroj potpore značajno promijenio u ovomdesetljeću. Novi davatelji pomoći i novi pristupi partnerstvu koji primjenjuju nove modalitete suradnje, pridonijeli su povećanju protoka sredstava. Nadalje, međusobno djelovanje pri pružanju pomoći s privatnim ulaganjem, trgovinom i novim subjektima razvoja pruža nove mogućnosti pomoći s većom važnosti na dotocima privatnih sredstava. Neprestano ponavljamo našu potporu suradnji Jug-Jug, kao i 'trokutnoj suradnji' koja pruža prijeko potrebna dodatna sredstva za provedbu razvojnih

programa. Prepoznajemo važnost i različitu povijest i posebnosti suradnje Jug-Jug i naglašavamo da suradnju Jug-Jug treba promatrati kao izraz solidarnosti i suradnje između zemalja, na temelju njihovih razmijenjenih iskustava i ciljeva. Oba oblika suradnje podupiru razvojni program koji se bavi posebnim potrebama i očekivanjima zemalja u razvoju. Također smo svjesni da suradnja Jug-Jug prije dopunjava nego što zamjenjuje suradnju Sjever-Jug. Svjesni smo uloge zemalja u razvoju kao davatelja i primatelja razvojne suradnje.

261. Pozivamo međunarodne financijske institucije, u okviru njihovih mandata, da nastave pružati financijska sredstva, pa i putem posebnih mehanizama radi promicanja održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva u zemljama u razvoju.

262. Svjesni smo da su veća usklađenost i koordinacija između različitih mehanizama financiranja i inicijativa povezanih s održivim razvojem ključni. Ponavljamo važnost osiguranja da zemlje u razvoju imaju postojan i predvidiv pristup dostatnim financijskim sredstvima iz svih izvora radi promicanja održivog razvoja.

263. Prepoznajemo da postojeći različiti globalni financijski i gospodarski izazovi donose mogućnost poništavanja godina zahtjevnog rada i postignuća u vezi duga zemalja u razvoju. Nadalje, prepoznajemo potrebu pružanja pomoći zemljama u razvoju u osiguravanju dugoročne održivosti dugovanja putem koordiniranih politika usmjerenih na, prema potrebi, brigu o financiranju dugovanja, otpisu dugovanja i restrukturiranju dugova.

264. Naglašavamo potrebu za odgovarajućim financijskim sredstvima za operativne aktivnosti sustava Ujedinjenih naroda za razvoj, kao i potrebu da se financiranje učini više predvidljivim, učinkovitijim i uspješnijim kao dio širih napora za mobiliziranjem novih, dodatnih i predvidljivih sredstava radi postizanja ciljeva koje smo iznijeli u ovom dokumentu.

265. Prepoznajemo važna postignuća Globalnog fonda za okoliš (GEF) tijekom posljednjih 20 godina u financiranju okolišnih projekata i pozdravljamo važne procese reforme koje je proveo GEF tijekom posljednjih godina i tražimo njegovo daljnje poboljšanje pa potičemo GEF da, u okviru svog mandata, poduzme dodatne korake, odnosno učini sredstva više dostupnima da udovolje potrebama zemlje za nacionalnom provedbom svojih međunarodnih obveza u zaštiti okoliša. Podržavamo daljnje pojednostavljenje procedure i pomoći zemljama u razvoju, posebice što se tiče pomoći najmanje razvijenim zemljama, Africi i malim otočnim državama u razvoju u pristupanju sredstvima GEF-a., a podržavamo i proširenu koordinaciju s drugim instrumentima i programima usredotočenim na okolišno održiv razvoj.

266. Naglašavamo da je borba protiv korupcije i nezakonitih financijskih tokova, kako na nacionalnoj, tako i na međunarodnoj razini, prioritet te da je korupcija ozbiljna prepreka učinkovitoj mobilizaciji i raspodjeli te odvraća sredstva dalje od aktivnosti koje su ključne za iskorjenjivanje siromaštva, borbu protiv gladi i orživi razvoj. Odlučni smo upoduzimanju žurnih i odlučnih koraka za nastavak borbe protiv korupcije u svojoj njevoj pojavnosti, a što zahtijeva snažne institucije na svim razinama te požurujemo sve države koje još nisu da razmotre ratifikaciju ili pristupanje Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv korupcije te počnu njenu provedbu.

267. Smatramo da inovativni financijski mehanizmi mogu imati pozitivan doprinos u pomoći zemljama u razvoju da mobiliziraju dodatna sredstva za financiranje razvoja na dobrovoljnoj osnovi. Takvo bi financiranje trebalo biti dodatno a ne zamjena za tradicionalne izvore financiranja. Za vrijeme dok uviđamo značajan napredak u inovativnim izvorima financiranja za razvoj, tražimo postupno povećanje postojećih inicijativa gdje je to pogodno.

268. Prepoznajemo da je dinamičan, inkluzivan, društveno i okolišno odgovoran privatni sektor, koji dobro funkcionira, vrijedan instrument koji može ponuditi bitan doprinosi gospodarskom rastu i smanjenju siromaštva, te promicanju održivog razvoja.

U svrhu njegovanja razvoja privatnog sektora, nastaviti ćemo se baviti odgovarajućom nacionalnom politikom i regulatornim okvirima na način koji je sukladan nacionalnim propisima kako bismo potaknuli javne i privatne inicijative, pa i na lokalnoj razini, njegovali dinamičan poslovni sektor koji dobro funkcionira te olakšali poduzetništvo i inovacije, posebice među ženama, siromašnim i ranjivim osobama. Radit ćemo na poboljšanju rasta i raspodjele prihoda putem, između ostalog, povećanja produktivnosti, osnaživanja žena, zaštite prava radnika i opozivanjem. Svjesni smo da će određena uloga vlade u odnosu na promicanje privatnog sektora biti različita od zemlje do zemlje, ovisno o nacionalnim okolnostima.

B. Tehnologija

269. Ističemo važnost prijenosa tehnologije u zemlje u razvoju i podsjećamo na dogovoreni Plan provedbe iz Johannesburga o prijenosu tehnologije, financiranju, pristupu informacijama i pravima intelektualnog vlasništva, a posebice na poziv na promicanje, olakšavanje i financiranje, prema potrebi, na pristup i razvoj, prijenos i širenje okolišno zdravih tehnologija i pripadajućeg *know-how* (*znanja i iskustva*), posebice za zemlje u razvoju, pod povoljnim uvjetima, poput koncesija i povlaštenih uvjeta, prema zajedničkom sporazumu. Isto tako, bilježimo daljnji razvoj razgovora i sporazuma o ovim pitanjima, od dana usvajanja Plana provedbe.

270. Naglašavamo važnost pristupa svih zemalja okolišno zdravim tehnologijama, novim znanjima, *know-how* i stručnosti. Osim toga, naglašavamo i važnost suradničkog djelovanja vezanog za tehnološke inovacije, istraživanje i razvoj. Suglasni smo ispitati modalitete kod relevantnih foruma za bolji pristup zemalja u razvoju okolišno zdravim tehnologijama.

271. Naglašavamo potrebu za poticajnim životnim prilikama za razvoj, prilagodbu, širenje i prijenos okolišno zdravih tehnologija. U tom kontekstu, imamo u vidu ulogu izravnih stranih ulaganja, međunarodne trgovine i međunarodne suradnje u prijenosu okolišno zdravih tehnologija. Aktivni smo u našim zemljama kao i putem međunarodne suradnje na promicanju ulaganja u znanost, inovacije i tehnologiju za održivi razvoj.

272. Prepoznajemo važnost ojačanih nacionalnih, znanstvenih i tehnoloških kapaciteta za održivi razvoj. To može pomoći zemljama, posebice onima u razvoju, da razviju vlastita inovativna rješenja, znanstvena istraživanja te nove, okolišno zdrave tehnologije, uz potporu međunarodne zajednice. U tom smislu, podržavamo proširenje kapaciteta u znanosti i tehnologiji, gdje doprinose i imaju koristi kako žene tako i muškarci, pa i putem suradnje između istraživačkih institucija, sveučilišta, privatnog sektora, vlada, nevladinih organizacija i znanstvenika.

273. Zahtijevamo da relevantne agencije Ujedinjenih naroda utvrde opcije mehanizma olakšavanja koji promiče razvoj, prijenos i širenje čistih i okolišno zdravih tehnologija putem, između ostalog, procjene tehnoloških potreba zemalja u razvoju, mogućnosti odgovora na te potrebe i izgradnje kapaciteta. Tražimo da, temeljem utvrđenih opcija i uzimajući u obzir postojeće modele sa šesdeset sedmom zasjedanju Glavne skupštine glavni tajnik da preporuke vezano za mehanizme olakšavanja.

274. Prepoznajemo značaj podataka temeljenih na svemirskoj tehnologiji, in situ praćenju i pouzdanim geoprostornim informacijama za pripremu politika održivog razvoja, programiranja i projektnih operacija. U tom kontekstu, napominjemo važnost globalnog kartiranja i uočavamo napore u razvoju globalnih sustava za promatranje okoliša, uključujući putem meže „*Eye on Earth*“ i putem Globalnog sustava za promatranje Zemlje. Uočavamo potrebu za potporom zemljama u razvoju u njihovim nastojanjima da prikupe podatke o okolišu.

275. Prepoznajemo važnost jačanja međunarodnih, regionalnih i nacionalnih kapaciteta u istraživanju i procjeni tehnologije, posebice u pogledu brzog razvoja i moguće primjene novih tehnologija koje bi mogle imati neplanirane negativne učinke, posebice na bioraznolikost i zdravlje ili pak druge nepredviđene posljedice.

276. Svjesni smo potrebe olakšavanja donošenja odluka o pitanjima održivog razvoja temeljenih na informacijama te, u tom smislu i potrebe jačanja veze između znanosti i politike.

C. Izgradnja kapaciteta

277. Naglašavamo potrebu za jačom izgradnjom kapaciteta za održivi razvoj i, u tom pogledu, pozivamo na jačanje tehničke i znanstvene suradnje, uključujući Sjever-Jug, Jug-Jug i 'trokutnu suradnju'. Ponavljamo važnost razvoja ljudskih resursa, pa i putem osposobljavanja za razmjenu iskustava i vještina, prijenos znanja i tehničku pomoć za izgradnju kapaciteta, koja obuhvaća jačanje institucionalnog kapaciteta, uključujući kapacitete za planiranje, upravljanje i praćenje.

278. Tražimo trajnu i usmjerenu provedbu Strateškog plana za tehničku potporu i izgradnju kapaciteta s Balijskog, kojeg je usvojio UNEP.

279. Potičemo sudjelovanje i zastupljenost muškaraca i žena znanstvenika/ca i znanstvenih novaka/novakinja iz zemalja u razvoju i razvijenih zemalja u procesima koji se odnose na globalnu okolišnu procjenu i procjenu održivog razvoja kao i praćenje u svrhu proširenja nacionalnih sposobnosti i kvalitete istraživanja za procese donošenja politika i odluka.

280. Pozivamo sve relevantne agencije sustava Ujedinjenih naroda i druge važne međunarodne organizacije da pruže potporu zemljama u razvoju i, posebice, najmanje razvijenim zemljama u izgradnji kapaciteta za razvoj gospodarstava, učinkovitih u pogledu resursa i inkluzivnih gospodarstava putem:

- (a) razmjene održivih praksi u različitim gospodarskim sektorima;
- (b) proširenja znanja i sposobnosti za integraciju smanjenja rizika od velikih nepogoda i sposobnosti oporavka od nepogoda u razvojne planove;
- (c) potpore Sjever-Jug, Jug-Jug i 'tokutne suradnje' za prijelaz na gospodarstvo s učinkovitim resursima.
- (d) promicanja javno-privatnog partnerstva.

D. Trgovina

281. Potvrđujemo da je međunarodna trgovina motor za razvoj i kontinuiran gospodarski rast, a isto tako potvrđujemo ključnu ulogu koju univerzalni, na pravilima temeljen, otvoren, nediskriminirajući, pravedan multilateralan trgovinski sustav, kao i svrhovita liberalizacija trgovine, mogu imati u poticanju gospodarskog rasta i razvoja diljem svijeta, koristeći tako svim zemljama na svim stupnjevima razvoja, dok napreduju prema održivom razvoju. U tom kontekstu, ostajemo usmjereni na postizanje napretka u odgovoru na niz važnih pitanja, poput, između ostalog, subvencija koje čine štetu trgovini ili trgovine okolišnim dobrima i uslugama.

282. Tražimo od članica WTO-a da udvostruče nastojanja za postizanjem ambicioznog, uravnoteženog zaključka o Agendi za razvoj iz Dohe koji je usmjeren k razvoju, poštujući u isto vrijeme načela transparentnosti, inkluzivnosti i sporazumnog donošenja odluka kako bi se ojačao multilateralni trgovinski sustav.

Kako bi učinkovito sudjelovale u programu rada WTO-a, u potpunosti iskoristile Trgovinske mogućnosti, zemlje u razvoju trebaju pomoć i pojačanu suradnju svih relevantnih dionika.

E. Registar obveza

Pozdravljamo opredjeljenja/obveze u svrhu provedbe konkretnih politika, planova, programa, projekata i akcija za promicanje održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva koje su svi dionici i njihove mreže dobrovoljno zabilježili na Konferenciji Ujedinjenih naroda o održivom razvoju, kao i tijekom 2012. godine. Pozivamo glavnog tajnika da prikupi sve te zabilježbe obveza i olakša pristup informacijama o njima u obliku registra objavljenog na internetu. Registar bi javnosti trebao pružiti informacije o opredjeljenima/obvezama sasvim transparentno i pristupačno te bi ga trebalo periodično ažurirati.